

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

Kód oboru: 7502R010

Název bakalářské práce:

DOMÁCÍ NÁSILÍ – OSOBNOST PACHATELE

DOMESTIC VIOLENCE – PERSONALITY PERPETRATOR

Autor:

Zuzana Koppanová
Mariánská 1463
470 01 Česká Lípa

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
64	0	5	3	14	0 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 28. 04. 2006

TU v Liberci, Fakulta pedagogická

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Zuzana Koppanová
Adresa: Mariánská 1463, 470 01 Česká Lípa

Bakalářský studijní program: Sociální péče
Studijní obor: Sociální pedagog

Název bakalářské práce: Domácí násilí – osobnost pachatele

Název BP v angličtině: Domestic Violence – Personality Perpetrator

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek

Termín odevzdání: 30. 04. 2006

V Liberci dne 28. 01. 2005

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí KSS

Převzal (student): Zuzana Koppanová

Datum: 28. 1. 2005

Podpis studenta: .....

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

Dne: 28. 04. 2006

Zuzana Koppanová, v. r.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce panu PhDr. Janu Sochůrkovi, Ph.D. za vedení a cenné rady při zpracovávání bakalářské práce, jakož i za ochotu podílet se na tvorbě této práce. Dále bych chtěla poděkovat vedení Okresního soudu v České Lípě za umožnění realizace praktické části.

Velký dík patří mé rodině, zejména za trpělivost, toleranci, čas a morální pomoc, bez čehož bych práci nikdy nedokončila.

Název BP: Domácí násilí – osobnost pachatele

Název BP anglickém jazyce: Domestic Violence – Personality Perpetrator

Jméno a příjmení autora: Zuzana Koppanová

Akademický rok odevzdání BP: 2006

Vedoucí BP: PhDr. Sochůrek, Ph.D.

Resumé

Bakalářská práce se zabývala problematikou domácího násilí, konkrétně osobou pachatele domácího násilí a vycházela ze současné právní úpravy domácího násilí. Jejím cílem bylo ověřit sociální prostředí rodin, ve kterých se nejčastěji s problematikou domácího násilí setkáváme a dále ověřit stále se stupňující charakter domácího násilí.

Práci tvořily dvě strukturované oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování literárních pramenů popisovala a objasňovala problematiku domácího násilí a možné osobnostní charakteristiky pachatele domácího násilí.

Praktická část zjišťovala pomocí metody studia dokumentace, osobní anamnézy a případně rodinné anamnézy pachatelů jejich psychosociální vývoj a stupňující se charakter aktů domácího násilí. Výsledky ukazovaly na složitost problematiky domácího násilí a vyúsťovaly v jediná možná opatření v oblasti prevence domácího násilí.

Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat přiblížení tohoto jevu a objasnění nejčastějších příčin chování pachatelů domácího násilí.

Klíčová slova

Domácí násilí, pachatel, oběť, syndrom CAN, syndrom CSA

Summary

The bachelor thesis deals with the problems of domestic violence, specifically individual offenders of domestic violence and to sum up legal regulations of domestic violence. The Aim of the work was to check the social environment of families, in which more often the problems of domestic violence are encountered and further more to constantly check the climatic character of domestic violence.

Work to create two structured fields. Firstly the theoretic part, which through the use of processing sources of literature – describe and demonstrate problems of domestic violence and possible personal characteristics of offenders of domestic violence.

The practical part, investigate via the process of studying documentation, personal history and in some cases the family history of offenders, their psychosocial progression, climactic character and act of domestic violence.

The findings indicate complications with problems of domestic violence ending in one possible action in the area of prevention of domestic violence. The biggest contribution of work, relating to the problems, was possibly the regarded approach to this case clarifying mainly reasons for the behaviour of offenders of domestic violence.

Key words

Domestic violence, offender, victim, syndrome CAN, syndrome CSA

1	ÚVOD.....	s. 8
2	DOMÁCÍ NÁSILÍ	s. 9
	2.1 Vymezení pojmu domácího násilí.....	s. 9
	2.2 Typy domácího násilí.....	s. 10
	2.3 Akty násilí.....	s. 14
	2.4 Znaky domácího násilí.....	s. 15
	2.5 Domácí násilí z hlediska práva.....	s. 15
	2.6 Náhled české společnosti na domácí násilí.....	s. 17
	2.7 Oběti domácího násilí.....	s. 19
3	OSOBNOST PACHATELE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	s. 20
	3.1 Pohlaví pachatele domácího násilí.....	s. 21
	3.2 Sociální hledisko.....	s. 23
	3.2.1 Vzor z dětství.....	s. 23
	3.2.2 Nechtěné děti.....	s. 25
	3.3 Psychické hledisko.....	s. 27
	3.3.1 Neurotické poruchy (neurózy).....	s. 28
	3.3.2 Psychické poruchy (psychózy).....	s. 30
	3.3.3 Poruchy osobnosti (psychopatie).....	s. 33
4	PRAKTICKÁ ČÁST.....	s. 38
	4.1 Cíl praktické části.....	s. 38
	4.2 Popis výběrového vzorku a oblasti.....	s. 38
	4.3 Použité metody a jejich rozbor.....	s. 39
	4.4 Stanovení předpokladů.....	s. 40
	4.5 Předpoklad č. 1.....	s. 41
	4.5.1 Jednotlivé případy odsouzených pachatelů.....	s. 41
	4.5.2 Vyhodnocení předpokladu č. 1.....	s. 55
	4.6 Předpoklad č. 2.....	s. 56
	4.6.1 Analýza empirických dat.....	s. 56
	4.6.2 Vyhodnocení předpokladu č. 2.....	s. 59
	4.7 Další důležité a zajímavé údaje.....	s. 59
5	ZÁVĚREČNÉ VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ.....	s. 62
	5.1 Navrhovaná opatření.....	s. 63
6	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	s. 64

1 ÚVOD

V úvodu své bakalářské práce na téma „Domácí násilí – osobnost pachatele“ se vrátím exkurzí hluboko do historie lidstva.

Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 32) uvádějí: „V klasickém světě antiky bylo dítě bezprávným tvorem. Patria potestas ve starém Římě znamenala, že otec může s dítětem nakládat, jak se mu zlíbí – může je prodat i zabít. (Ostatně něco podobného napovídá i etymologie slovanského slova „otrok“. Původně znamenalo dítě či osobu mladistou, jež nemá právo promluvit – čili nemá právo žádné). Obrat v životě antické společnosti přišel až ve čtvrtém století po Kr., kdy římský zákon z r. 374 pokládá zabití dítěte za vraždu“.

Obecně je domácí násilí odsuzováno již dlouho. Po staletí však platilo, že rodina byla soukromý prostor, kam stát nemá vstupovat. V celé historii lidstva nalezneme mnoho příkladů krutého zacházení s jednotlivými členy rodiny, ať už se jednalo o děti, manželky, či staré lidi. Velký význam zde hrálo společenské klima, tolerance tehdejší společnosti k násilí uvnitř rodin. Děti bývaly často obětovány při náboženských rituálech, rodiny se zbavovaly narozených dětí, které nemohly uživit, či nebyly spokojeny s dcerou, případně s nemanželským dítětem. Normálním jevem byla těžká fyzická práce, manželky a matky byly existenčně závislé na „hlavě rodiny,, a byly naprosto veřejně týrány a ponižovány, stejně tak staří či nemohoucí lidé, odkázáni na svou rodinu. Prakticky již od pravěku po celý starověk a středověk ve všech kulturách platilo „právo silnějšího“, zvýšeno tím, že po dlouhá staletí jak ženy, tak děti neměly prakticky žádná práva. Dějiny jsou naopak přeplněny osobnostmi, mocnými panovníky, šlechtici, vojevůdci, státníky a konečně i církevními hodnostáři, kteří za zdmi svých domů páchali nejkrutější zvěrstva, jejichž popis se v historických kronikách a literárních dílech velkých historických autorů dochoval až do současnosti (Bible, Kosmova kronika česká, W. Shakespeare, V. Hugo, L.N. Tolstoj).

Stejní autoři uvádějí, že (1995, s. 29): „Stačí např. otevřít naši Kosmovu kroniku psanou na začátku dvanáctého století a dočteme se, jak zlý Durynek přináší Neklanovi hlavu malého synka jeho luckého nepřítele Vratislava v blahé naději, že se mu dostane knížecí odměny za takovéto hmatatelné zajištění knížecího bezpečí. Dovíme se o tom, jak Slavníkovci, bratři sv. Vojtěcha, byli vyvražďeni i se vším potomstvem a jak stejný osud

zanedlouho stihl Vršovce. A jistě není vyloučeno, že i tajemná vražda Václava III. v r. 1306 v Olomouci byla spáchána asi z pomsty, aby rod Přemyslovců vymřel a tedy „zahynul““. Politické dějiny světa jsou plné „oslavovaných agresorů“, což byli ve skutečnosti vraždící psychopati, kteří svou zálibu v mučení, týrání a vraždění (a to i ve své vlastní rodině) vysvětlovali státními a politickými zájmy“.

Jedlička a kolektiv (2004, s. 67) uvádí: „Proměnlivé postoje veřejnosti a soudů ke znásilnění to mohou vhodně ilustrovat. Ještě poměrně nedávno spočívalo v řadě zemí břemeno důkazu na oběti násilného činu. Jisté druhy žen (prostitutky), tulačky, těžké alkoholičky, stopačky, svobodné matky) nebyly schopné dodat soudům věrohodné důkazy a nebyly proto chápány v plném slova smyslu jako oběti, neboť celé svědectví a důkazy zakládaly pouze na svých vlastních výpovědích. Bylo rovněž nemyslitelné, aby ženy žalovaly za znásilnění vlastního manžela, protože tyto činy byly vykládány jako přirozené právo muže na sexuální službu. Ale ženské hnutí způsobilo změny v zákonech. To mělo vliv i na proměnu postojů veřejnosti k těmto násilným činům páchaným především na ženách“.

2 Domácí násilí

2.1 Vymezení pojmu domácího násilí

Všechny šťastné rodiny připomínají jedna druhou, ale každá nešťastná rodina má své vlastní neštěstí.“

L.N.Tolstoj

Hartl (1993, s. 118) heslo „domácí násilí“ vysvětluje jako „uplatňování síly k překonání odporu“.

Domov – rodina je pak místo, kde by se každý člověk, člen rodiny, měl cítit bezpečně, spokojeně a šťastně. Připomeneme čtyři základní funkce, které by měla splňovat rodina: biologická, ekonomická, výchovná a emociální. Rodiny, které splňují pro všechny své členy všechny čtyři základní funkce můžeme nazývat šťastné. V jejich případě je pro členy takové rodiny jejich domov místem jistoty, zázemí a bezpečí. Ne všechny rodiny ovšem splňují pro

své členy tyto základní funkce a právě rodina je místem, kde silnější mohou dlouhodobě a často i beztestně ubližovat slabším.

Huňková a Voňková (2004, s. 346) uvádějí: „V našem právním řádu není pojem „domácí násilí“ dosud definován a v současné době platné právní předpisy ani tento pojem nikterak neužívají. Tak např. **občanské sdružení Bílý kruh bezpečí**, se sídlem v Praze, Duškova 20, které se angažuje na poli pomoci obětem násilné trestné činnosti, rozumí pod pojmem domácí násilí komplikovaný a strukturovaný problém do něhož zahrnuje „všechny projevy fyzického, sexuálního a psychického násilí (nejčastěji se jedná o hrubé slovní urážky, ponižování, ublížení na zdraví, znásilnění, zneužívání, permanentní kritiku, zesměšňování, výhrůžky a vydírání, včetně ekonomického, nevšímavost či odmítání), ke kterým dochází **uvnitř rodinného kruhu**“.

Jak uvádí Bulletin prevence kriminality MV ČR (2001, s. 2): „**Domácí násilí se odehrává mezi blízkými lidmi. Pachatel a oběť jsou citově, sociálně a ekonomicky vzájemně závislé, blízké osoby.** Domácí násilí představuje opakované a dlouhodobé týrání partnera, se kterým se dělíme o soukromí. Násilí v rodině je založeno na fyzickém napadání, psychickém týrání, soustavném ponižování a „deptání“ toho druhého, na sexuálním zneužívání či kombinaci těchto prostředků“.

2.2 Typy domácího násilí

Ze shora uvedeného pak vyplývají následující typy domácího násilí:

- násilí na dětech
- násilí na ženách
- násilí na seniorech
- násilí na zdravotně postižených
- násilí na mužích
- násilí dítěte vůči rodiči

- ***násilí na dětech***

Jak uvádí Mufsonová a Krauzová (1996, s. 6): „Existuje mnoho různých definic zneužívání, ale my uvádíme jednu z nich, na které se všichni lidé shodnou: K týrání a zneužívání dochází, když nějaký dospělý člověk nebo mladistvá osoba v pozici autority, například baby-sitter, pověřený hlídáním dítěte, využije moci, kterou má nad dítětem nebo teenagerem, k získání nějakých výhod. Pokud má toto zneužívání formu, která působí fyzickou bolest, nazývá se *tělesné týrání*. Pokud má podobu urážek, „věčného popichování“, nebo podrývá něčí sebedůvěru, pak se mu říká *psychické* nebo *emociální týrání*. O *sexuální zneužití* jde v případě kontaktního zneužívání, což může být nechtěný sexuální styk, sahání na intimní místa nebo líbání, i v případě zneužívání bezkontaktního, při kterém může jít o nucené přihlížení sexuálním projevům jiných osob“.

Sochůrek (2001, s. 35) pak uvádí podrobnější rozčlenění: „Problematika týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (tzv. syndrom CAN – zkratka z angličtiny Child Abuse and Neglect, dále syndrom CSA – Child Sexual Abuse) je problematikou velmi závažnou, široce diskutovanou, avšak není rozhodně ničím novým. Hovořilo se o tzv. neúrazových poraněních dětí (child non-accidental injures), syndromu bitého dítěte (battered child syndrom), syndromu špatného zacházení (maltreatment), sexuálním zneužíváním (sexual abuse). V současnosti byl tento jev shrnut do výše uvedeného syndromu CAN. Někteří autoři považují sexuální zneužívání dětí za specifickou oblast a hovoří ještě o syndromu CSA (Child Sexual Abuse – sexuální zneužívání dítěte)“.

Bezcitné chování mezi členy rodiny nazývané „domácí násilí“ je pro dítě dlouhodobým psychickým traumatem. Obavy a strach děti nepřiměřeně psychicky zatěžují a často na nich nechávají dlouhodobé následky. Po čase se u takovýchto případů setkáváme se dvěma extrémy, v případě týrání dětí uvádí Vágnerová (1999, s. 338) důsledky v dospělosti: „Zafixovaná zkušenost s ponižujícím statusem týraného dítěte vede ke vzniku nízkého sebehodnocení, slabé sebedůvěry a nedostatečné sebeúcty. Oběti mívají v dospělosti pocit vlastní bezvýznamnosti, spojený s ochotou akceptovat horší role i nespravedlivě nízké ocenění. Zvykli si na ně a přijali je jako definitivní“... Druhý důsledek pak popisuje takto: „Sklon k agresivnímu reagování se může přenést do budoucnosti a stane se součástí rodičovské role. **Týrané děti se s větší pravděpodobností stávají týrajícími rodiči**“. Důsledky sexuálního zneužívání v dospělosti pak popisuje jako sexuální lhostejnost (promiskuita, prostituce) nebo naopak sexuální dysfunkce, až sexuální fobie. Z obou pak

vyplývá u sexuálně zneužívaných dětí zvýšené riziko neschopnosti partnerského soužití. A samozřejmě stejně jako u týrání také oběť sexuálního zneužívání má v budoucnu větší předpoklad stát se sama sexuálním agresorem.

- ***násilí na ženách***

Stalo se Vám, že Vás partner udeřil dlaní či pěstí, kopal do Vás, strkal či tahal Vás za vlasy, zranil Vás nebo Vám zraněním vyhrožoval, zacházel s Vámi jako se svým majetkem nebo jako s nesvéprávnou osobou, nutil Vás k sexu proti Vaší vůli, neustále Vás ponižoval, zacházel s Vámi tak, že jste se ocitli hloupí a bezcenní, zakázal Vám odejít nebo Vám ztížil jakékoli možnosti odchodu, zakázal Vám stýkat se s rodinou nebo přáteli, či Vám zakazoval navazovat nové kontakty?

Bulletin prevence kriminality MV ČR (2001, s. 1) uvádí: „**Typickým agresorem v českých rodinách je muž a nejčastější obětí domácího násilí žena: manželka, družka nebo přítelkyně**“ a (s. 3): „**K 90 % všech násilných trestných činů namířených proti ženám dochází doma, 40 – 50 % zavražděných žen je zabito svým vlastním partnerem**“. To, že násilí na ženách se odehrává v rodinném kruhu, má za následek jeho až příliš časté utajení. Ženy se agresivního partnera bojí, často bývají na něm závislé jak ekonomicky tak i emociálně, problémem pak je bezmocnost týrané ženy daná tím, že dle jejího názoru nemá kam jít a případnou aktivní obranou by celou situaci mohla ještě zhoršit.

- ***násilí na seniorech***

Bulletin prevence kriminality MV ČR (2001, s. 12) uvádí podle občanského zákoníku, že jsou senioři „zletilé fyzické osoby s plnou způsobilostí vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti. Špatné zacházení se seniory a problémy seniorů obecně jsou jevem, který dosud nebyl v ČR vědecky zkoumán.“ ...,Výběrové řízení pro Bílý kruh bezpečí, STEN 2001 udává, že mezi seniory ve věku nad 65 let trpí domácím násilím **3 – 5 %** této věkové kategorie“.

Staří lidé, mnohdy tělesně postižení, až invalidní, odkázáni na pomoc svých nejbližších se jen velmi zřídka dokáží proti špatnému zacházení ubránit. Mnohdy ani neví, jakým způsobem by měli postupovat, na koho se obrátit. Často se stává, že i přes své trápení nechtějí záležitost oznámit na policii či na příslušný úřad, aby jejich rodina nebyla přetřásána na veřejnosti, či aby se v budoucnu nestali terčem pomsty dotyčného násilníka.

- ***násilí na zdravotně postižených***

V tomto případě rozdělíme zdravotně postižené na somaticky postižené a psychicky postižené. Pro osoby zdravotně postižené je velice těžké vyjít se svým případem na veřejnost, probírat intimní skutečnosti s úředními osobami. Velice často pak proti sobě stojí pachatel sebejistě popírající veškerá obvinění a vystrašená, nejistě působící oběť, jejíž projev může vzhledem k dlouhodobému psychickému deptání působit nesrozumitelně a nekonsistentně. A tak se bohužel stává, že tělesně postižený vůbec neohlásí to, že je předmětem nátlaku, vydírání či psychického násilí.

V případě psychicky postižené osoby mnozí autoři příslušných publikací tyto označují za rizikové. Rodiče mnohdy neunesou fakt, že se jim narodilo psychicky postižené dítě (ať už jde o děti mentálně retardované, úzkostné, trpící syndromem hyperaktivity atd.). Výchova těchto dětí je pro ně příliš náročná a zatěžující. Jak uvádí Vágnerová (1999, s. 335): „Obecně platí, že určité děti provokují dospělé k násilí více než jiné. Tyto děti navíc působí dojmem, že se tak chovají úmyslně, aby rodiče dráždily. Obvykle to jsou děti, které se nějakým způsobem odchylují od normy“. **V tomto případě je ještě více obtížné zachytit domácí násilí na takto postižených dětech a mnohdy i dospělých osobách, když ony samy nejsou schopny na takový stav upozornit.**

- ***násilí na mužích***

Ukázalo se, že představy zakořeněné v široké veřejnosti o tom, že oběťmi násilí jsou výhradně ženy, neodpovídají realitě. Po novele trestního zákona z roku 2001 se již znásilnění nedopouští pouze muž násilnou souloží na ženě, ale na pohlaví pachatele nezáleží a sexuální styk může mít i nekoitální charakter.

Podle sociologických průzkumů se odhaduje, že **celkem je u nás týráno 10 % žen a 1 % mužů**. Pro tuto kapitolu platí v mnohém skutečnosti uvedené shora v kapitole násilí na ženách.

- ***násilí dítěte vůči rodiči***

Pro výchovu dětí je nejdůležitější rodinné zázemí. Jsou ohroženy zejména dysfunkční rodiny, rodiny neúplné, pouze s jedním rodičem. Když dítě zůstává samo s matkou, může převzít roli jakéhosi pseudopartnera, zároveň se však může proměnit v tyrana, který rozhoduje

o veškerém dění v rodině. Ve školním a adolescentním věku, kdy se původní fyzická převaha rodičů vyrovnává, může mít agresivní chování dětí podobu přímého fyzického násilí, které mnohdy končí i dosti závažným zraněním. K fyzickému násilí dochází nejčastěji pod vlivem afektu v konfliktu, kdy syn či dcera mají pocit, že jim rodiče upírají něco, na co mají právo. Může jít o křivdu domnělou nebo reálnou, v každém případě jde však o **zcela nepřiměřené řešení**. Někdy má agrese podobu až chronického týrání rodiče, nejčastěji je to právě rodič v neúplné rodině, který nemá oporu druhého partnera. Čím více pak rodiče ustupují, tím bývá vzteklejší, náročnější a neuspokojitelnější. **Agresivním chováním vůči rodiči bývají postiženi jedináčci**. Jsou centrálním bodem rodiny, jsou do nich vkládány naděje a ambice rodičů. V komplikované situaci se rovněž ocitají prvorozené děti, které zažijí frustraci „sesazení z trůnu“ mladším sourozencem, a záleží na rodičích, jak prvorozený syn či dcera tu zátěž zvládne. Problematické může být též dítě nejmladší, které se narodí starším rodičům ve velkém časovém odstupu. Hyperprotektivní výchova je typická pro děti tzv. vymodlené, které se narodí po létech marných pokusů a léčbě sterility. Rovněž adoptivní děti se mohou vůči rodičům chovat agresivně.

2.3 Akty násilí

Domácí násilí může mít mnoho podob, nejde vždy jen o fyzické či sexuální násilí, většinou se jedná o provázanost těchto:

- **fyzické násilí** - vyhrožování násilím, ohrožování zbraní, fackování, kopání, škrcení, bití či mlácení o zeď, rány pěstí, pokus o zabití,
- **sexuální násilí** – používání síly či výhrůžek za účelem vynucení sexu, nebo různých sexuálních praktik,
- **citové vydírání** - vyvolání výčitek svědomí, psychický nátlak s cílem pokořit vás,
- **ekonomické vydírání** – zamezení získání či udržení zaměstnání, brát oběti peníze a přidělovat jí kapesné, znemožňovat jí přístup k rodinným příjmům,
- **destruktivní kritika** – nadávání, obviňování, pokořující poznámky či gesta,
- **nátlaková kritika** – nátlak obviňováním, či jinou formou zastrašování, rozkazování, zabraňování spánku, či odpírání potravy, demonstrativní týrání zvířat,
- **izolace** – bránění navštívit příbuzné či přátele, sledování telefonátů, odebrání klíčů, otevírání pošty, pronásledování a kontroly,

- **znevažování či podceňování** – dělat všechna rozhodnutí za oběť, ponižování ve společnosti, zesměšňování, přerušování hovoru s cílem ukázat, kdo má skutečnou moc,
- **vydírání sebedestruktivním chováním** – vyhrožování sebevraždou či jinými formami sebepoškozování.

2.4 Znak domáciho násilí

Základními znaky domáciho násilí je to, čím se domácí násilí odlišuje od jiných trestných činů:

- Je to především blízký vztah oběti s pachatelem (společní známí, majetek, děti, příp. láska). Zachování rodinných vazeb, nápadná oddanost vůči trýzniteli, strach z pachatele či obavy o finanční zabezpečení patří často k důvodům, které oběti brání oznámit takový čin policii.
- Dalším důležitým znakem domácího násilí je reviktimizace, tj. opakované poškozování oběti. Jsou opakovaně zraňovány ať už fyzicky, psychicky, emocionálně nebo sexuálně.
- Domácí násilí je většinou záležitostí dlouhodobou (ve vztahu často přetrvává po celou řadu let). Začíná pozvolna a nenápadně, v průběhu doby má tendence eskalovat (stupňovat se), stává se častějším a krutějším.
- Pro oběti domácího násilí je typická bagatelizace a racionalizace násilí, sebeobviňování a pochyby o sobě samém, strach, nejistota, ztráta sebevědomí, pocity bezmocnosti a studu, pocity viny, sebeobviňování a sebedestrukce.
- Oběť trpí kromě fyzických následků i silně devastujícími účinky na duši oběti a často právě tyto pro ní bývají tíživější, zejména pro její dlouhodobý charakter.
- Domácí násilí má gradující vývoj, pokračuje se vzrůstající rafinovaností a krutostí vůči oběti. Bez vnější pomoci nepřestane.

2.5 Domácí násilí z hlediska práva

V našem právním řádu není pojem domácí násilí dosud definován a ani platné právní předpisy v současné době tento pojem nikterak neužívají. V odborné literatuře, na různých vědeckých konferencích či ze strany nevládních organizací došlo k mnoha návrhům na vymezení pojmu domácího násilí.

Na tomto místě uvedeme, jakých trestných činů se agresor v rámci domácího násilí může dopouštět, a to ve smyslu platného trestního zákona.¹

- ustanovení § 174 trestního zákona – křivé obvinění
- ustanovení § 175 trestního zákona – křivé křivá výpověď
- ustanovení § 197 a) trestního zákona – násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- ustanovení § 202 trestního zákona - výtržnictví
- ustanovení § 205 trestního zákona – ohrožování mravnosti
- ustanovení § 206 trestního zákona – pomluva
- ustanovení § 213 trestního zákona - zanedbání povinné výživy
- ustanovení § 215 trestního zákona – týrání svěřené osoby
- ustanovení § 215 a) trestního zákona (§§ 167 a 168 tr. zákona) - týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě
- ustanovení § 216 trestního zákona – únos
- ustanovení § 217 trestního zákona – ohrožování výchovy mládeže
- ustanovení § 217 a) trestního zákona - svádění k pohlavnímu styku
- ustanovení § 219 trestního zákona - vražda
- ustanovení § 220 trestního zákona – vražda narozeného dítěte matkou
- ustanovení §§ 220 - 222 trestního zákona – ublížení na zdraví
- ustanovení § 225 trestního zákona - rvačka
- ustanovení § 230 trestního zákona – účast na sebevraždě
- ustanovení § 231 trestního zákona – omezování osobní svobody
- ustanovení § 232 trestního zákona – zbavení osobní svobody
- ustanovení § 235 trestního zákona – vydírání
- ustanovení § 238 trestního zákona – porušování domovní svobody
- ustanovení § 241 trestního zákona – znásilnění
- ustanovení § 242 trestního zákona (§ 167 tr. zákona) – pohlavní zneužívání
- ustanovení § 245 trestního zákona – soulož mezi příbuznými
- ustanovení § 249 a) trestního zákona – neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru
- ustanovení § 257 trestního zákona – poškozování cizí věci

---

¹ Zákon č. 140/1961 Sb., o trestním zákoně, ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků a nálezů Ústavního soudu České republiky.

2.6 Náhled české společnosti na domácí násilí

V této souvislosti je v první řadě namístě uvést Sochůrka (2001, s. 35) „Již v roce 1874 založil Američan Henry Bergh Společnost na ochranu dětí proti krutosti, přičemž Společnost na ochranu zvířat proti krutosti založil o osm let dříve. Teprve však v r. 1962 na tuto problematiku poukázal pediatr Henry Kempe ve svém článku „Syndrom týraného dítěte“. V bývalém Československu se v roce 1970 konstituovala sociální pediatrie, která se rovněž zabývala tímto jevem“.

Ze všech shora uvedených kapitol je zřejmé, že problematika domácího násilí není ve společnosti jevem novým, neznámým, či ojedinělým. **Jde o velmi tíživou a ožehavou otázku soukromých vztahů a sociálního okolí dotčených osob, vyžadující přímou pomoc celé společnosti.**

Domácí násilí se stalo v poslední době velmi diskutovaným tématem. Každá společnost je založena na systému hodnot, vztahů a zájmů, které upravuje právními normami, v nichž cosi dovoluje, přikazuje a sankcionuje. Skutečnosti, které byly dříve rodinou tabuizovány, představují společenský problém, na nějž musí reagovat celá společnost. Velká osvětová kampaň posledních let zaměřená na možné oběti domácího násilí vtrhla do škol, na pracoviště, do ulic (formou plakátů, různých letáků, informačních bulletinů) a především do médií. Byla založena různá občanská sdružení, krizová centra, domovy pro matky s dětmi a linky důvěry. Nejdůležitějším a mnohdy nejtěžším krokem oběti domácího násilí je nebát se začít o domácím násilí mluvit. Násilí samo od sebe nepřestane, proto je na oběti, aby udělala první krok. Nemá se za co stydět, stud by měl naopak cítit pachatel. Lidé, kteří vědí jak se k násilí chovat, projevují zároveň větší snahu proti němu také zasáhnout. Je proto namístě dále zvyšovat informovanost české veřejnosti o problému domácího násilí. Poučit oběti násilí jak se zachovat, jsou-li vystaveni tváří v tvář domácímu násilí, je jedním z důležitých faktorů, který zvyšuje ochotu poskytnout účinnou pomoc. **Důležitým bodem je informovanost veřejnosti o možnostech, kam se obrátit v případě podezření, či zjištění domácího násilí ve svém okolí.**

Huňková, Voňková (2004, s. 156) uvádějí stručný přehled legislativních podnětů v ČR od r. 1995 do r. 2004 ve kterém se uvádí: „V roce 1995 byla podána pravděpodobně první žádost o změnu zákonodárství v oblasti ochrany společnosti před domácím násilím prostřednictvím

dopisu skupiny právniček a dalších osob poskytujících profesionální pomoc obětem domácího násilí, navzájem sdružených pod projektem **AdvoCats for Women při proFem, o.p.s.**, se sídlem v Praze 2, Gorazdova 20, určenému ministrovi spravedlnosti, který v sobě obsahoval návrh rozšířit ustanovení § 215 trestního zákona na „**týrání osoby svěřené a osoby blízké**“.

Vláda České republiky se vyjádřila k nepřijatelnosti domácího násilí ve svém usnesení č. 456 ze dne 10. července 2001 a uložila Ministerstvu vnitra, Ministerstvu práce a sociálních věcí, Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a Úřadu zmocněnce pro lidská práva připravit informační kampaň, jejímž cílem je oslovit veřejnost, pojmenovat problém a přispět k zásadní změně veřejných postojů k domácímu násilí.

Zavedení zvláštní skutkové podstaty trestního činu „**týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě**“ dle § 215a) trestního zákona, s účinností od 1. června 2004, bylo jistě velkým přínosem ve věci v podobě okamžité kriminalizace postihující projevy domácího násilí. Reaguje však na již spáchané násilí, ohrožené osobě bohužel nenabízí žádný konkrétní způsob účinné ochrany či odborné pomoci do budoucna.

Kde hledat pomoc?

Bílý kruh bezpečí – sdružení pro pomoc obětem (veškeré) trestné činnosti

Duškova 20, 150 00 Praha 5

Tel./fax 57 31 71 00

Další pracoviště Olomouc, Ostrava, Brno, Plzeň, Pardubice)

Elektra centrum pomoci ženám zneužitým v dětství

Osadní 11, 170 00 Praha 7

Tel./fax 83872085

ROSA – Informační a poradenské centrum pro ženy – oběti domácího násilí

Podolská 25, 147 00 Praha 4

SOS – linka: tel.: 602 246 102

e- mail: rosa@telecom.cz

Psychosociální centrum *Acorus*

Pomoc ženám v životní krizi, obětem domácího násilí

Nonstop krizová linka – tel.: 283 892 772

Noční krizová linka 283 890 672

Linka právní pomoci pro ženy – oběti násilí

(proFem/projekt AdvoCats for Women)

tel.: 224 910 744

e-mail: info@profem.cz

Poradna pro ženy v tísní

Bratislavská 31, 602 00 Brno

tel.: 737 834 345

DONA – Linka pomoci obětem domácího násilí

SOS – linka – tel.: 251 511 313

RIAPS, linka důvěry a krizové centrum

Chelčického 39, 130 00 Praha 3

Tel.: 269 70697

2.7 Oběti domácího násilí

Okruh obětí domácího násilí je široký.² Násilí v rodině bývá namířeno především proti ženě a dětem. Oběti však bývají i muži. Velmi rizikovou skupinou jsou i senioři nad 65 let věku, přičemž vysoká viktimita je charakteristická pro ženy starší 80 let. Je zapotřebí také zmínit, že často je pácháno násilí v rodině i dětmi na rodičích. Násilí v rodině se neomezuje pouze na některé společenské vrstvy a věkové kategorie, ale naopak k němu dochází ve všech věkových kategoriích a všech společenských vrstvách. Stejně tak je nesprávný názor, že domácí násilí je přítomno především v rodinách lidí s nižším vzděláním a dělnickým zaměstnáním. Právě naopak, nejvíce pachatelů domácího násilí je vysokoškolsky vzděláno, následují pachatelé středoškoláci a až na posledním místě figurují pachatelé, kteří dosáhli vzdělání základního. Také oběti domácího násilí se rekrutují především z řad středoškolaček a vysokoškolaček.

---

² Oběť = victima (slovo pochází z latiny). O obětech pojednává viktimologie, což je nauka o oběti. Jedná se o aplikovanou vědeckou disciplínu s interdisciplinárním charakterem. Dále blíže viz SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: TUL, 2003. ISBN 80-7083-745-4.

3 Osobnost pachatele domácího násilí

Nikdo se nenarodí jako slavný herec, mocný politik, olympijský sportovec či domácí násilník. Jací jsou vlastně lidé, kteří jsou schopni něčeho takového. Kdo může týrat nevinné dítě, kdo může ohrozit partnera – partnerku, kterou ještě nedávno miloval, co vede člověka ublížit nemocné, nemohoucí či staré blízké osobě. Je možno milovat a týrat současně, vychovávat a zneužívat, opatrovat a fyzicky trestat ve jménu lásky? Proč se ti lidé tak chovají? Chtějí pro toho druhého skutečně to nejlepší? Ale nejlepší z jakého pohledu, pro koho je vlastně týrání, bití a zneužívání tím správným vedením rodiny. Jakou hodnotu může mít pro rodinu někdo, kdo se tímto způsobem chová ke svým nejbližším. Co je to za rodinu, která se s tímto smíří, mlčí a ještě se ho snaží ospravedlnit, pochopit?

Jak uvádí Huňková a Voňková (2004, s. 60): „Výzkumy soustřeďující svou pozornost na tento jev potom s určitostí vyvrátily do této doby pevně zakořeněný názor, že násilníci jsou povětšinou, nemocné psychopatické osobnosti, k jejichž hlavnímu osobnostnímu rysu patří neschopnost se vyrovnat se svým životem, sociálním okolím a do života společnosti se tak plnohodnotně zapojit. Jako neplatná se ukázala rovněž další ve společnosti velmi rozšířená domněnka, totiž že k podobným jevům dochází výhradně v rodinách alkoholiků“.

Novotný, Zapletal a kolektiv (2004, s. 113) cituje Hyhlíka a Nakonečného: „Osobnost pachatele je v kriminologii (stejně jako v psychologii) nejčastěji chápána jako organický celek duševního života člověka zahrnující jak biologický základ jedince, tak i společenské podmínky jeho života včetně společenských vztahů“.

Stejně jako se k rozlišení osobnosti u lidí používají základní temperamentové typy (př. melancholik, cholerik, flegmatik, sangvinik) také u pachatelů trestných činů obecně již dlouhá léta dochází ke snaze zobecňovat poznatky o osobách pachatelů za účelem vytvoření určité **typologie pachatelů**, podle určitých kritérií, znaků či souboru znaků do skupin, které se u nich vyskytují častěji než u běžné populace, do určitých skupin, z nichž každou lze charakterizovat pomocí určitého typu.

Novotný, Zapletal a kolektiv (2004, s. 115, 116) uvádí: „Typologií pachatelů bylo do současné doby vytvořeno nepřehledné množství, ale bohužel dosud o nich chybí systematický a vyčerpávající přehled. V kriminologii se často setkáváme s rozdělením typologií na typologie zdůrazňující:

1. převážně biologické charakteristiky osobností pachatelů,
2. převážně psychologické charakteristiky osobností pachatelů,
3. převážně sociologické charakteristiky osobností pachatelů“.

Ve své práci se pokusím podat přehled nejen nejčastějších psychických poruch, poruch osobnosti a poruch chování, jejichž nositelé ohrožují svou rodinu domácím násilím, upozornit na typické příznaky či prvky patologického chování těchto rodinných agresorů.

3.1 Pohlaví pachatele domácího násilí

Všeobecně se traduje, že hlavním agresorem a domácím násilníkem nejen v českých rodinách je muž. Nepochybně mají muži výraznou převahu při uplatňování moci a kontroly v rodině, zpravidla jsou silnější, agresivnější. Což také přímo souvisí se zaměřením stávajících občanských sdružení a linek pomoci převážně na ženy a děti.

Vágnerová (2004, s. 635) popisuje rizikové potenciální pachatele domácího násilí muže:

- „Muž, který se z důvodu psychické poruchy pro partnerství ani rodičovství nehodí. Znamky psychické poruchy byly zjištěny u 25 % pachatelů domácího násilí (Peterman a Dixon, 2001). Často jde o muže, kteří jsou obecně nepřiměřeně agresivní a ohrožují nejenom své ženy, ale i děti a všechny slabší jedince, kteří jsou na nich závislí. Může jít o jedince s poruchou osobnosti, především disociálního typu, kteří nemají nezbytné sociální zábrany, jsou konfliktní, egocentričtí a bezohlední, s tendencí uspokojit především své potřeby. Potřebují mít partnera zcela podřízeného a ovladatelného, je to jediná varianta, již zvládnou.
- Primárně nevhodným partnerem bývá i muž závislý na alkoholu nebo na drogách. Alkohol měl v domácím násilí významnou roli vždycky. Důkazem toho je dekret zakazující mužům bít své ženy po 22. hodině večerní, kdy byla větší pravděpodobnost,

že budou ovlivněni alkoholem, který v 17. století vydala anglická královna Alžběta I. (Novák a Capponi, 1996). Dodnes platí, že v tuto dobu, zejména o víkendu, dochází k nárůstu domácího násilí.

- Rizikovými partnery jsou muži, kteří v dětství zažili násilí ve vlastní rodině, buď byli sami jeho obětí, nebo svědky násilného chování mezi rodiči, resp. dalšími členy rodiny. Podobná zkušenost z vlastního dětství, kdy otec týral matku, zvyšuje pravděpodobnost zaujetí podobně vymezených rolí i v dospělosti: muži se identifikují se svým otcem a stávají se násilníky, ženy akceptují roli oběti, kterou jim demonstrovala jejich matka.
- Partner nebyl primárně nepřijatelnou osobností, ale pod vlivem okolností se akcentovaly některé negativní vlastnosti. Příčinou změny může být duševní či jiná závažná choroba, již zmíněný dlouholetý abúzus alkoholu, ale i silný sociální stres, např. nezaměstnanost. V důsledku nezvládnutí této zátěže lidé ztrácejí schopnost řešit partnerské, resp. jakékoli problémy sociálně přijatelným způsobem. Agrese vůči ženě se objevuje ve chvíli, kdy se muž cítí oslaben a znevýhodněn, a může být za těchto okolností ventilem osobní nespokojenosti, pocitu frustrace a strádání“.

Novotný, Zapletal a kolektiv (2004, s. 125) k podílu žen na kriminalitě všeobecně uvádí: „Nedoceněny zůstávají škody pro ženskou kriminalitu typické: pachatelkami v nejbližším sociálním prostředí způsobené škody morální, a to zejména ve vědomí dětí a mládeže. Dodnes chybí seriózní informace o latentní kriminalitě žen, jejíž podíl se odhaduje jako několikanásobně vyšší než u mužů (jedná se převážně o drobné krádeže, podvody, trestnou činnost v rodině, navádění k trestné činnosti jiných). Chybí informace o sociálně patologickém chování žen, které často ani není trestné, ale stále je a bude zdrojem skutečné trestné činnosti, tj. o různých druzích příživnictví, prostituci, týrání dětí a jejich sexuálním zneužívání.“

3.2 Sociální hledisko

Před tím než začneme s přehledem případných psychických či somatických poruch, které mohou mít vliv na spáchání domácího násilí, je potřeba v úvodu připomenout sociální hledisko.

3.2.1 Vzor z dětství

Jak uvádí Jedlička a kolektiv (2004, s. 36): „Rodina je primárním činitelem socializace v raném dětství a od té doby má trvalý a významný vliv na vývoj a na sebepojetí jedince“.

Stejný autor (2004, s. 40) cituje J. Dunma, R. Plomina a C. Danielse (1986)³, kteří zjistili, že „přátelské a nezávislé děti mohou vyvolat autoritativní rodičovství, kdežto ukňourané a obtěžující děti mohou přivést některé rodiče k tomu, že se stanou tyranskými či vysoce autoritářskými“... Naproti tomu Mufsonová a Krauzová (1996, s. 8) ve své knize píší: „Rodiče, kteří stále říkají svému dítěti, že je k „ničemu“, hloupé, nemotorné, nebo, že nikdy nic nedokáže, se dopouštějí psychického týrání. Stejně se prohřešují rodiče, kteří očekávají, že jejich dítě bude splňovat nerealisticky vysoké požadavky, nebo že bude vždycky stavět jejich potřeby před své vlastní. Někdy mohou tito rodiče působit dojmem, že jsou velice milující a obětaví – ale pod tímto povrchem dítě dostává informaci, že ať dělá co chce, rodiče s ním stejně nikdy nebudou opravdu spokojeni“.

Stává se, že děti mají dobré materiální zabezpečení a zajištěno i dobré vzdělání, ale celé dětství strádají v citové oblasti. Jde o rodiny, které uctívají jiné hodnoty, než majoritní společnost, mají deformovaný hodnotový systém. **Dítě se potom takovým normám chování přizpůsobí, a když nemá možnost zaujmout k nikomu citový vztah v dětství, pak ani v dospělosti si již k nikomu nevytvoří žádný vztah.** Mladý člověk vyrůstající v takové rodině je pro uchování svých sociálních a materiálních vymožeností poté schopen napadnout své rodiče, prarodiče a případně jiné blízké příbuzné, ke kterým neměl možnost vytvořit si emocionální vztah, který by jeho následné mladistvé agresivitě zabránil.

---

³ DUNN, J., PLOMIN, R., DANIELS, C. *Consistency and Change in Mothers' Behavior toward Young Siblings. Child Development*, 57, 1986, s. 348-356. In: JEDLIČKA, R. a kol. (2004, s. 60).

Jedlička a kolektiv (2004, s. 21) uvádí: „Jestliže je s klidným dítětem stále špatně zacházeno, lze z něj vychovat neustále se rozčilujícího se dospělého. Bude-li dítě narozené se značnou kapacitou vysoké inteligence opakovaně zanedbáváno a podrobeno stálému urážení a zesměšňování, může z něj vyrůst i neurotický hlupák“. Někteří autoři se shodují, že je možno vyčlenit tři základní druhy rodičovské výchovy, ovlivňující další vývoj dítěte. Za prvé jsou to autoritářští rodiče, kteří vyžadují naprostou poslušnost svých dětí, jsou to oni, kdo touží a potřebují být v rodině na prvním místě, bez ohledu na dítě; naproti tomu jsou liberální rodiče, pro něž jsou přání jejich dětí a potřeby dětí na prvním místě, ovšem mají sklon vyhýbat se konfrontaci s dětmi, nedovedou děti naučit disciplíně. Někde uprostřed mezi tím se nacházejí autoritativní rodiče, kteří dokáží skloubit svá přání ohledně disciplíny a domácího řádu, s požadavky a míněním svých dětí, snaží se o vyvážení práv ale i odpovědností všech členů rodiny.

Je pochopitelné, že pokud dítě vyrůstá v rodině plné násilí, je pro něho tento model rodiny a rodičovství vzorem, který si sebou odnáší do své budoucí rodiny. Vágnerová (1999, s. 320) uvádí, že: „70 % lidí, s nimiž v dětství nezacházeli rodiče přiměřeným způsobem, mělo sklon chovat se podobně“. Jedlička a kolektiv (2004, s.17) dále uvádí: „Rodíme se a žijeme nejen ve společnosti, ale i v jejích specifických částech a jsme ovlivňováni dílčími subkulturami jako rodina a okruh přátel“. Neustále se hovoří o velkém významu a funkci rodiny pro celou společnost. V poslední době obsáhlé výzkumy dokázaly, že většinu svých vlastností si s sebou přináší člověk již při narození, jsou tedy již zakódovány v genotypu člověka, ale právě v souvislosti s domácím násilím musíme zmínit také vlastnosti, které člověk již jako dítě získá svými negativními zkušenostmi z dětství.

Mufsonová a Krauzová (1996, s. 56) uvádějí: „Mnoho rodičů, kteří byli v dětství týráni či zneužíváni, týrá nebo zneužívá i vlastní děti proto, že si potřebují dokázat, že jejich rodiče jednali naprosto správně. Proto jednají se svými dětmi přesně tak, jak jejich rodiče jednali s nimi. Už jsme říkali, že pro mnoho dětí je snazší předstírat, že nesou nějakým způsobem za týrání nebo zneužívání odpovědnost, nebo že jejich rodiče jednají z lásky, než aby považovaly své rodiče za odpovědné za toto špatné chování. Když takové děti vyrostou, stále si nechtějí přiznat, že se jejich rodiče chovali špatně. Proto se chovají právě tak jako oni a zdůvodňují to tím, že jejich rodiče to přece dělali z lásky“.

Je pak pochopitelné, že děti, které se často stávají svědky násilí mezi rodiči, přinášejí si tento model také do svých rodin. Žena, která vyrůstala v rodině despotického otce, si později vybere za partnera muže s násilnickým chováním. Tato žena má vůči násilí sníženou imunitu a často se chová tak jako kdysi její matka, tzn. ustupuje svému muži, snáší všechna jeho příkoří, myslí, že se snad její manžel časem změní. Naproti tomu muž, který vyrůstal v rodině, kde se vyskytovalo násilí, může v dospělosti sám opakovat násilnosti svého otce, ať již ke své manželce, matce, či dětem, případně vyrůstají z takových dětí vystrašení jedinci se spoustou komplexů méněcennosti.

Vágnerová (2004, s. 617) shrnuje, že „Obecně platí, že způsob jakým rodič dítě vychovává a jak se k němu chová, do značné míry odpovídá způsobu, jakým se k němu chovali jeho vlastní rodiče. Dospělí, kteří byli v dětství týráni, se s větší pravděpodobností stávají týrajícími rodiči“.

3.2.2 Nechtěné děti

V úvodu připomeneme Vágnerovou (1999, s. 334), která popisuje rizikové rodiče mj. takto:

- „Lidé, kteří jsou soustředěni na své problémy nebo zájmy a dítě je za těchto okolností nadměrně zatěžuje. Někdy násilí vyjadřuje zvýšenou potřebu moci nad dítětem jako kompenzaci pocitů méněcennosti a nejistoty. (jde např. o lidi v dlouhodobé stresové situaci, nezaměstnané, s neuspokojivým osobním životem, zatížené stresem nezralého manželství apod.)
- Lidé, kteří o děti obecně nestojí, jsou jim na obtíž, mají jiný hodnotový systém (nemusí vždycky jít o dítě obecně méně přijatelné)“.

Ne všichni lidé mají předpoklady k tomu, aby se z nich stali dobří rodiče. Spousta mladých lidí přijde ke svým narozeným dětem jaksi „nechtěně“. To se mnohdy projeví i na jejich vztahu ke svým potomkům. Velmi mladí rodiče nejsou na rodičovství často psychicky připraveni, a i potom, kdy se rozhodli si dítě ponechat, často po narození dítěte zjišťují, že dítě to je především velká míra odpovědnosti a starostí, že se již nemohou věnovat svým zájmům, koníčkům, svému partnerovi, sobě samým, cítí se vyčerpaní, rozčarování a ztrácejí zájem o výchovu dítěte, které se postupně stává překážkou v uspokojování jejich vlastních potřeb. V takto emočně a často i fyzicky nedospělých rodičích roste agrese proti důvodu této

změny, resp. proti jejich vlastnímu dítěti, které je pak nepřiměřeně trestáno za své přirozené chování. Před nejbližším okolím pak takový rodič své chování skrývá a není si často schopen připustit ani pro sebe, že jeho dítě je mu překážkou, že je nemá rád a nejraději by se ho nějakým způsobem zbavil. Takové **agresivní a nepřátelské postoje a hrubé zanedbávání dítěte pak ohrožuje jeho budoucí vývoj.**

Jak uvádí Matoušek a Kroftová (2003, s. 41) : „I v dobře situovaných rodinách se vyskytují případy vysloveného nezájmu a nepřátelství rodičů vůči dítěti. Specifikem těchto rodin je, že rodičovské postoje vůči dítěti nepříznivé jsou lépe maskovány a jsou paradoxně hůře ovlivnitelné ze strany kohokoli, kdo by se ve prospěch dítěte chtěl **angažovat**, než v rodinách sociálně slabších“.

I v dnešním světě je přece spousta žen, které odmítají mít dítě např. proto, aby mohly budovat svou kariéru, aby si nezkazily postavu, aby si udržely svou krásu a mládí, v neposlední řadě i proto, že nechtějí přivést dítě na svět, který se jim nelíbí. V jednadvacátém století se nad těmito prohlášeními nikdo nijak zvláště nepozastaví. Ovšem ne vždy toto odpovídá pravdě. Prováděné vědecké výzkumy prokázaly, že ne každá žena je svou genetickou výbavou připravena pro roli matky. Jsou ženy pro které péče o malé dítě představuje nepřekonatelný problém, odpor, děs, hluboký vnitřní neklid, případně velmi nepříjemné pocity, které pak skrývají za shora uvedené důvody.

Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 148) uvádí: „Jde o velmi jemný psychologický problém, který je označován jako psychická subdeprivace. Tento pojem znamená, že matka v důsledku přetrvávajícího negativního postoje vůči dítěti i po jeho narození není plně schopna vědomě či nevědomě naplňovat nejzákladnější psychické potřeby, které jsou důležité pro další psychosociální vývoj dítěte. Psychické strádání dítěte není sice masivní a navenek nápadné, leč promítá se nepříznivě do jeho společenských, erotických a sexuálních vztahů, ba nepochybně i do rodičovských postojů k vlastním dětem. Psychická subdeprivace, stejně jako klasická deprivace, má tendenci přenášet se z generace na generaci“.

Zde je nutno dodat Vágnerovou (1999, s. 335), která popisuje rizikové děti mj. takto:

- „Děti, jejichž chování je nesrozumitelné, a jejichž výchova je proto náročnější. Může jít např. o úzkostné děti, které provokují svou ustrašeností, děti neslyšící nebo mentálně retardované apod.

- Děti, které svým chováním nadměrně zatěžují, dráždí a vyčerpávají rodiče, vyvolávají jejich nechuť či odpor. Jsou to především děti trpící syndromem hyperaktivity, děti nemocné apod.
- Děti jež nesplňují očekávání, rodiče nějakým způsobem zklamaly. Jsou to např. děti postižené, nehezké, neprospívající, sociálně neobratné, nešikovné apod.
- Děti, které vymáhají uspokojení svých potřeb provokujícím chováním. Činí tak proto, že jejich rodiče jim běžně nevěnují dostatečnou pozornost. Tímto způsobem reagují např. děti deprivované“.

Ale i narození dítěte do rodiny, která své dítě očekává a připravuje se na jeho příchod, není ze sociálního hlediska jednoduché. Nejen rodiče, ale i ostatní příbuzní mají o narození dítěte své určité představy, zda se narodí chlapec, či děvče a jací že budou. Velmi důležité je pro ně pochopitelně také celkové zdraví a fyzická a psychická kondice dítěte. V závislosti na tomto očekávání pak bývá o to větší zklamání pokud dítě, které se narodí nesplňuje jejich očekávané představy, o to hůře pokud se narodí nějakým způsobem poškozené. Pro takové rodiče je fakt psychické či fyzické vady radostně očekávaného dítěte silně traumatizující a šokující. Jejich utrpení je pak ještě znásobeno reakcemi okolí, ke svým nějak poškozeným dětem zaujmou velmi protichůdný vztah, který v sobě zahrnuje lásku i nenávist, většinou vyúsťující v ohrožení dítěte jakýmkoliv z aktů domácího násilí.

Dalším příkladem je narození dítěte do rodiny tzv. sociálně slabé. Ať již jde o chudobu způsobenou dlouhodobou nezaměstnaností jednoho či obou rodičů, bydlení v naprosto nevyhovujících prostorových a hygienických podmínkách, kdy matky a otcové z těchto rodin mívají ze způsobu svého života pocity méněcennosti, žijí v dlouhodobé stresové situaci, v neuspokojivém osobním životě a násilí vůči dítěti, vůči partnerovi – partnerce, případně jiných členům rodiny je pak logickým vyústěním nahromaděné agrese a napětí v rodině.

3.3 Psychické hledisko

Jak uvádí Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 113): „Není pochyb o tom, že nejruznější psychické poruchy, psychická onemocnění a psychické anomálie, kterými trpí buď rodiče, nebo členové širší rodiny, ale také vychovatelé či jiné osoby, které přicházejí s dítětem často do styku, mohou mít **nepříznivý vliv na vývoj jeho osobnosti** a stát se

potenciálním zdrojem týrání, zanedbávání nebo zneužívání dítěte. Je obecně velmi obtížné stanovit, co je psychické zdraví a norma a co je již mimo normu. Jsou určité psychické stavy, které psychiatři označují jako hraniční, tzn., že je nelze označit přímo jako duševní poruchu, ale občas se jako určitý náznak duševní poruchy projevují“.

Úvodní podkapitola hovoří o dětech, je však samozřejmě jisté, že psychicky nemocný člověk je hrozbou nejen pro děti, ale i pro celou svou rodinu, či blízké osoby. Bohužel takoví jedinci požádají o pomoc specializovaného lékaře jen velmi zřídka a proto jen malé části domácího násilí zapříčiněného psychickým stavem násilníka je včas zabráněno. Převážná část takto postižených lidí začne docházet na odborná vyšetření až poté, kdy vyjde v rodině najevo některý z aktů domácího násilí, který závisí na míře poškození psychiky pachatele domácího násilí a na oběti, kterou si vybere.

Většina autorů ve svých pracích rozděluje nejčastější psychické poruchy, které se vyskytují u dospělých rodinných násilníků podle tohoto schématu:

1. **neurotické poruchy (neurózy)**
2. **psychózy**
3. **poruchy osobnosti (dříve psychopatie)**

3.3.1 Neurotické poruchy (neurózy)

Vágnerová (1999, s. 204) uvádí: „Emoční prožívání člověka trpícího neurózou je převážně negativní, a tudíž subjektivně nepříjemné. Bývá pro ně typická zvýšená úzkost a strach, které přinášejí značné utrpení a komplikují život jemu i jeho okolí“.

Jde o poruchy, které jsou psychosociálně podmíněné a projevují se určitými psychickými i somatickými příznaky, nejsou spojeny s nálezem v oblasti nervového či jiného orgánového systému, jsou typické především změnou prožívání a poté s následnou změnou uvažování a chování. Osoba postižená neurotickou poruchou si své odlišné chování zpravidla uvědomuje. Podle některých výzkumů se předpokládá, že příznaky některé z neurotických poruch trpí až čtvrtina obyvatel, bohužel do péče odborníků se dostane patrně **pouze 5 %** těchto.

Nyní si pro dokreslení neurotických poruch vyjmenujeme příznaky této choroby, tak jak je uvádí Vágnerová (1999, s. 204):

„Neurotické příznaky lze rozdělit do dvou základních skupin, na psychické a vegetativní symptomy.

1. Do kategorie psychických příznaků patří:

- a) poruchy emocí – strach, eventuelně fobie, úzkost, deprese;
- b) poruchy myšlení – obsese (vtíravé myšlenky), poruchy hodnocení a sebehodnocení;
- c) poruchy paměti – (amnézie);
- d) poruchy pozornosti – porucha koncentrace, snadná unavitelnost;
- e) poruchy autoregulace – kompulze (nutkavá jednání);
- f) poruchy spánku.

2. Somatické symptomy tvoří zejména: třes, bolesti, poruchy zažívání či vyměšování aj.“.

Neurotických poruch je velké množství, v této práci budou vyjmenovány ty, které mají vztah k domácímu násilí, tedy jejich nositelé vlivem své poruchy mají předpoklady týrat, zanedbávat a zneužívat členy své rodiny, či osoby jinak blízké.

Úzkostné poruchy

Vágnerová (2003, s.20) shrnuje úzkostné poruchy takto:

„Úzkostné poruchy jsou charakteristické chronickou nepřiměřenou úzkostí, která se může projevovat různým způsobem. Takoví lidé nejsou schopni svoje pocity a z nich vyplývající jednání ovládat,. Úzkost je nepříjemný citový stav, v němž převažují pocity napětí a obavy neurčitého charakteru. Strach lze chápat jako konkretizaci úzkosti, jsou to obavy z něčeho určitého. **Úzkostnou poruchou trpí přibližně 10 % populace.**

➤ *Generalizovaná úzkostná porucha*

- jde o nepřiměřeně zvýšenou úzkostnost, která není vázána na určitý vyvolávající podnět a přetrvává po většinu běžného dne.

➤ *Fóbická úzkostná porucha*

- Je charakteristická iracionálním, nepřiměřeným strachem z něčeho, co z objektivního hlediska není nebezpečné.

➤ *Panická úzkostná porucha*

- Panické úzkosti, které jsou typické náhlým začátkem, silnou intenzitou negativních pocitů a krátkou dobou trvání.

➤ *Obsedantně – kompulzivní porucha*

- Charakteristická opakovaným výskytem nežádoucích, vtíravých myšlenek a představ (obsese), resp. nepotlačitelných impulzů k jednání (kompulze), které nejsou přiměřené či přijatelné“.

Disociativní (konverzní) poruchy Vágnerová definuje (2003, s. 40): „Disociativní poruchy jsou charakteristické narušením integrace jednotlivých psychických funkcí, jejich koordinace s motorickými projevy, případně transformací psychických problémů na úroveň tělesných příznaků. Podle staršího názvu tzv. hysterie“.

Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s.123) záchvat hysterie popisují takto: „V okamžiku vrcholného vzrušení se objevuje **tzv. hysterický záchvat, který je pro laika podobný záchvatu epileptickému**. Pacient upadá na zem, zmítá se v křečích, má jen částečnou schopnost komunikovat s okolím. Celý výjev takového záchvatu je velmi dramatický a dovede sociální prostředí, ve kterém pacient žije šokovat a poděsit. Takzvaný hysterický záchvat je ovšem jenom jakýmsi vrcholem ledovce. Jedním ze základních rysů lidí, kteří mají hysterickou osobnost, je jednak zapomínání minulých událostí, ale hlavně tzv. „bájevé lhaní“. Hysterici, díky svým silným emocím, prožívají svět dramaticky, chtějí být neustále středem pozornosti a přizpůsobují ve svých výrocích faktickou realitu svým emočním potřebám“.

3.3.2 Psychotické poruchy (psychózy)

Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 114) uvádí: „Za jedno z nejvážnějších onemocnění z okruhu psychóz je právem považována **schizofrenie**.“ Vágnerová (2002, s. 177) ji charakterizuje takto: „Schizofrenie je duševní porucha, která se projevuje charakteristickým narušením myšlení a vnímání, poruchou emotivity a osobnostní integrity. Patří k nejzávažnějším psychickým poruchám.“

Výše uvedení autoři odkazují (1995, s. 116), že „existuje určitá skupina mladých mužů a žen, kteří v důsledku rozvíjející se choroby či choroby, jež se rozvinula po jejich sňatku a

narození dítěte, mohou svým patologickým chováním zcela zásadně ovlivňovat, a to negativním směrem, další psychosociální vývoj dítěte narozeného do takovéto složité životní situace. Chtěli bychom upozornit, že rodiče pro své onemocnění často nejsou schopni rozpoznávat a pochopitelně ani ovládat své chování, nevědí, jak jejich způsobem uvažování, jejich postoji k životu dítě trpí a je poškozováno“.

Typy schizofrenie podle Vágnerové (2003, s. 87-91):

Paranoidní schizofrenie

Pro tuto formu onemocnění je charakteristický izolovaný blud s paranoidním obsahem a sluchové halucinace.

Hebefrenní schizofrenie

Charakteristickým znakem je porucha myšlení, objevují se bizarní bludy a halucinace.

Katatonní schizofrenie

Tato forma je typická nápadnostmi v oblasti motorické aktivity.

Simplexní schizofrenie

Nemocní nerespektují běžné sociální normy, potulují se a zahálí. Jsou bez zájmu o cokoli, tráví celé dny v nečinnosti. Bývají apatičtí a autističtí, uzavírají se do sebe a izolují od společnosti.

Mezi psychotické poruchy dále patří **afektivní poruchy** (dříve maniodepresivita).

Vágnerová (2004, s. 369) charakterizuje afektivní poruchy takto: „Základním projevem afektivní poruchy je chorobná nálada, která neodpovídá reálné životní situaci nemocného a narušuje jeho uvažování, jednání i somatické funkce. Jejím důsledkem jsou adaptační poruchy a sociální selhávání“.

Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 118) pak vysvětlují dopad onemocnění afektivní poruchou na rodinu nemocného: „Toto psychické onemocnění považujeme z hlediska zacházení s dětmi za velmi závažné. Tak např. jedinec trpící poruchou nálady ve zvýšeném slova smyslu (hypomanie, manie) projevuje zvýšenou energii, nepotřebuje mnoho spánku, ztrácí sociální zábrany, má zvýšené sebevědomí a vyjadřuje velikášské a přehnaně optimistické myšlenky. Utrácí bez zábran často obtížně vydělané peníze a chová se tak, že jeho výdaje ohrožují ekonomický chod rodiny. Nejhorší v tomto smyslu je, že požadavky na sebe sama, v důsledku zvýšené nálady a aktivity, přenášejí tito nemocní i na ostatní členy rodiny, tj. na děti. Vyžadují nepřiměřeně vynikající školní výkony,

chtějí, aby se jejich děti zapojily do aktivit, které se jim zdají atraktivní (musí jezdit na koni, musí umět jezdit na horském kole, musí hrát na několik hudebních nástrojů, musí se učit několika jazykům aj.). Pokud děti nesplňují tyto nepřiměřené požadavky, jsou nepřiměřeně trestány a zavrhovány. Dítě se tak stává v podstatě obětí psychického týrání“.

Afektivní poruchy podle Vágnerové (2003, s. 6):

➤ ***Depresivní poruchy***

Patří k nejčastějším duševním onemocněním, postihují až 20% dospělých lidí (Gelder et al., 1996; Höschl, 1997; Rahn a Mahnkopf, 2000). Začátek onemocnění není příliš časově ohraničený, obvykle spadá do období mezi 20. a 40. rokem. Deprese postihuje častěji ženy než muže, v přibližném poměru 2:1.

➤ ***Manická porucha***

Je mnohem vzácnější než deprese. První projevy této poruchy jsou nejčastěji lokalizovány do období mezi 25. a 30. rokem věku. Mánie se na rozdíl od depresivních poruch vyskytuje izolovaně jen velmi vzácně.

➤ ***Bipolární porucha***

Kdy se různým způsobem střídají depresivní a manické epizody. Vzniká obvykle před 30. rokem věku, průměrný věk počátku onemocnění je 21 let. Četnost této poruchy se pohybuje v rozmezí 0,5 – 1,5 %, muže i ženy postihuje stejně často (Gelder et al., 1996; Pogády, 1998).

V neposlední řadě jde pak o problém řady žen, u kterých se během porodu, či těsně po porodu a v následném šestinedělí, objeví zvláštní psychické poruchy. Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 119) uvádí: „Za jednu z nejzávažnějších je považována tzv. **laktační psychóza**. Svým obrazem se často blíží obrazu těžkého psychotického onemocnění, např. schizofrenie nebo těžké endogenní deprese. Matka není za takového stavu schopna starat se o své dítě, nezáleží jí na jeho osudu, nemá o ně zájem a dítě se může dokonce stát předmětem jejích bludných představ. Nejsou vzácné případy, kdy matka v důsledku takovéto laktační psychózy chtěla dítě nějak poškodit či dokonce je zabít“.

3.3.3 Poruchy osobnosti (psychopatie)

Vágnerová (1999, s. 254) uvádí: „Porucha osobnosti je trvalý stav, projevující se nepříznivými nebo nadměrně zvýrazněnými vlastnostmi osobnosti. Odchylkami v oblasti citového prožívání, uvažování i chování, zejména ve vztahu k druhým lidem a společností“.

Lidé trpící poruchou osobnosti jsou svým okolím registrováni, jako nepříjemní, hrubí, jen velmi těžko se s nimi vychází, způsobující potíže svému okolí. Na své chování nemají náhled a připadá jim tedy normální a přiměřené. Atmosféra v rodině psychopata je neustále napjatá, všichni ostatní členové takové rodiny musí být neustále ve střehu, neboť za sebenepatrnější prohřešek jsou tvrdě trestáni. Porucha osobnosti se začíná projevovat už v dětství a přetrvává celý život.

Rozdělení poruch osobnosti, jak je uvádí Sochůrek (2001, s. 28), je následující:

„Paranoidní porucha osobnosti

Postižený předpokládá negativní postoj okolí ke své osobě a je na toto hodnocení velmi citlivý. Nemá schopnost odpouštět i domnělá příkoří, zdůrazňuje vlastní osobu, klade nadměrný důraz na svá osobní práva. Ve vztahu k jiným lidem je podezřavý, vztahovačný, nepřátelský. Porucha se častěji vyskytuje u mužů.

Schizoidní porucha osobnosti

Postižený není schopen prožívat uspokojení, je emočně utlumený. Typická je chladnost a oploštělé citové prožívání. Není schopen vřelých citových vztahů, nezajímá se o názory a hodnocení okolí. Má potíže adaptovat se na společenské normy a zvyky. Tito lidé žijí ve vlastním světě, realita je příliš nezajímá, nezáleží jim na to, jak je hodnotí ostatní lidé.

Disociální porucha osobnosti

Jedinec není schopen přiměřené sociální adaptace. Neuznává společenské normy a neřídí se jimi. Projevuje se jako egoistický, nezdrženlivý. Nejsou schopni nic tolerovat, ale toleranci od druhých vyžadují. Těžko snášejí nudu, mají potřebu silného vzrušení. Není schopen tlumit a ovládat vlastní reakce. Má nízkou toleranci vůči zátěži, často reaguje agresivitou, afektivním výbuchem a násilím. Není schopen adekvátně hodnotit situaci, má narušen vztah k realitě, slabě rozvinuté svědomí. Jeho chování je jen málo ovlivnitelné zkušeností.

Emočně nestabilní porucha osobnosti

Je charakterizována tendencí jednat impulzivně bez ohledu na důsledky jednání. Emoce těchto lidí jsou nevypočitatelné, reakce je často neadekvátní podnětu. Nejsou schopni svoje city ani svoje chování ovládat. Mají časté konflikty s druhými lidmi, jsou nesnášenliví. Z hlediska forenzní psychologie je typické, že málokdy plánují případný trestný čin, typické jsou pro ně spíše nepředvídatelné výbuchy hněvu a násilí. Nezvládají dobře ani sociální role. Vymýšlejí si, neplní sliby, jsou bezohlední, podvádějí. Nejsou schopni trvalejšího vztahu.

Histrionská porucha osobnosti

Porucha je typická akcentovanou emocionalitou (teatrálnost), emoční labilitou, nadměrnou potřebou vzrušení, egocentričností a potřebou upoutávat pozornost. Častěji se vyskytuje u žen než u mužů. Jejich chování bývá konfliktní, vztahy nestabilní.

Anankastická porucha osobnosti

Porucha ovlivňuje prožívání, myšlení a chování. Je typická poruchami emočního ladění, jako je převaha mrzuté nálady a neschopností dosahovat příjemných požitků. Dále se u nich projevuje nepřiměřená svědomitost a puntičkářství, rigidita. Tato porucha je na rozdíl od histrionské častější u mužů. Jejich problémy se projeví často na pracovišti, jsou obtížní svou pedanterií, chybí jim smysl pro humor, reagují neadekvátně, strojeně. V partnerství jsou rovněž neúspěšní, jsou nepříjemní a nudní.

Úzkostná porucha osobnosti

Porucha je charakterizována především poruchami emočního prožívání, jako jsou pocity napětí, obav a ohrožení. Postižený se obává odmítnutí, je úzkostný a přecitlivělý, žije ve strachu před problémy. Nejsou schopni dosáhnout pocitu pohody a uspokojení. Jejich úzkostnost je pro jejich okolí obtížná a proto se jim lidé vyhýbají.

Závislá porucha osobnosti

Jejími typickými znaky je zvýšená potřeba závislosti na druhém člověku a naprosté podřízení se mu, nízké sebehodnocení, obavy z toho, že bude opuštěn osobou, na které je závislý.

Narcistická porucha osobnosti

Spočívá v poruše sebehodnocení, zejména velikášství a přeceňování se, egocentrismus, potřeba obdivu“.

Jako zvláštní podskupinu poruch osobnosti je potřeba uvést také **parafilie, resp. sexuální deviace**, a to ty, které mají v případě postižení nějaký dopad na rodinu takto sexuálně motivovaných pachatelů.

Především jde o všeobecně známou *pedofilii*, jejíž projevy popisuje Sochůrek (2001, s. 30) takto:

Pedofilie

„Je častější u mužů než u žen. Jde o sexuální preferenci dětí. Brichtcín⁴ uvádí, že heterosexuální pedofilie (zaměření na dívky) je asi 2x častější než homosexuální (zaměření na chlapce), ale v recidivě je poměr právě opačný. Je nutno podotknout, že ne každý sexuálně motivovaný trestný čin spáchaný na dítěti je spáchán pedofilem. Častěji je hlavní diagnózou sexuální porucha v aktivitě (sadismus, patolog. sexuální agresivita)“.

Jak uvádějí Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 77): „Pachatelé sexuálního zneužívání dětí jsou většinou muži. Je však třeba myslet i na případy, kdy dítě obtěžuje žena. Naše zkušenosti ukazují, že se jedná o lidi přímo z rodiny nebo o lidi, které dítě zná ze svého okolí. Panuje všeobecná představa, že člověk, který tímto způsobem ubližuje dětem, je zvrhlík, na kterém je to na první pohled vidět. Opak je někdy pravdou. Jde většinou o nenápadné lidi s tzv. dobrým vztahem k dětem (mnozí také na svoji obranu říkají, že jezdili na tábory a vedli dětské oddíly). Pocházejí ze všech sociálních vrstev a mohou mít i vysokoškolské vzdělání“.

Autoři dále citují (1995, s. 78) z prací Fleischhauera a Hardta (1990): „Další z mnoha možných příčin, proč dospělý sexuálně zneužije dítě, jsou jeho sexuální deviace, čili sexuální úchytky, jejichž příčiny jsou v duševní oblasti. Mezi nejčastější sexuální deviace řadíme pedofilii homosexuální, heterosexuální nebo bisexuální, sadismus, masochismus, exhibicionismus, voyeurismus a transvestitismus“.

---

⁴ BRICHCÍN, S., KALVACH, Z. *Soudní psychiatrie a soudní sexuologie pro policisty a vyšetřovatele*. Praha: Policejní akademie ČR, 1997. In: SOCHŮREK, J. (2001, s. 78).

Přehled některých dalších parafilií (v aktivitě) souvisejících s domácím násilím podle Sochůrka (2001, s. 31):

„Exhibicionismus

znamená obnažování mužského genitálu před neznámými ženami nebo i dětmi. Exhibicionista zůstává zpravidla vzdálen od své oběti.

Voyeurství

Jedinec se pohlavně vzrušuje tajným pozorováním mileneckých párů, svlékajících se osob apod. Při tomto zrakovém slídičství často voyeurů masturbují, někdy dochází k orgasmu i bez masturbace. Nevstupují do kontaktu s pozorovanými objekty“.

Sadomasochismus

Sochůrek zde cituje Brichtína, Kalvacha (1997, s. 114): „zahrnuje pokořování, omezování osobní svobody, působení duševní nebo tělesné bolesti za účelem pohlavního vzrušení a uspokojení.“ K tomu dodává: „Někdy se tak děje i se souhlasem týrané osoby. Masochista potřebuje k sexuálnímu vydráždění být pokořován, zraňován, spoután“.

Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv (1995, s. 129) dále uvádí: „Děti se mohou stát předmětem sexuálního zneužívání, dostanou-li se do styku s osobami trpícími **mentální retardací**. Psychicky zaostalí lidé bývají emočně a sociálně nezralí. Nebývají schopni navazovat vztahy s druhým pohlavím, vytvořit si trvalý vztah a manželství. Pro některé z nich mohou být děti náhražkou, která slouží jejich sexuálním potřebám“.

Vágnerová (2003, s. 69) pak mentální retardaci vystihuje takto: „Mentální retardace je vrozené postižení rozumových schopností, které se projeví neschopností porozumět svému okolí a v požadované míře se mu přizpůsobit“.

Také společné soužití tří generací v jedné rodině s sebou přináší možnosti sexuálního zneužívání. Jde o nemoci, které se vyskytují v převážné míře u lidí staršího věku, při kterých je postižena mozková tkáň těchto, hlavním příznakem těchto chorob je syndrom, označovaný jako demence. Tato se projevuje výraznými poruchami paměti, intelektu, pozornosti, vědomí,

Typy demencí podle Vágnerové (1999, s. 139):

- „Atroficko-degenerativní demence (do této kategorie patří Alzheimerova choroba).
- Ischemicko-vaskulární demence.
- Symptomatické, sekundární demence – jsou vyvolané jinými příčinami (např. infekčním onemocněním, úrazem či otravou –MKN-10, 1992)“.

Nejčastějším typem demence je Alzheimerova choroba, která se vyvíjí pozvolna, postupně a zpočátku celkem nenápadně. Příznaky choroby: změny osobnosti a nápadnosti v chování, zhoršení kognitivních funkcí, porucha paměti, smyšlenky, ztráta schopnosti logicky uvažovat, ztráta schopnosti porozumět verbálnímu sdělení, změny nálady, postupně dochází k celkovému oploštění emotivity a k apatii.

Příznaky Ischemicko – vaskulární demence jsou: změny paměťových funkcí, nerovnoměrný úbytek myšlení, emoční labilita, zvýšená dráždivost, poruchy korových funkcí, zdůraznění některých osobnostních rysů, např. podezíravost, žárlivost, sentimentalita a lakota.

4 Praktická část

Záměrem této bakalářské práce rozhodně není soudit, či moralizovat, ale podat pokud možno na odborné úrovni vysvětlení příčin domácího násilí, případně dosáhnout nejvyšší možné míry porozumění, jaké jako manželka a matka dvou nezletilých synů pro tyto domácí násilníky mohu mít.

4.1 Cíl praktické části

Cílem práce je analýza psychosociálních vlastností pachatelů odsouzených pro trestné činy domácího násilí a trestné činy s domácím násilím související, resp. ověřit správnost tvrzení vyňatého z Bulletinu prevence kriminality MV ČR: Za zavřenými dveřmi (2001, s. 1), který o domácím násilí uvádí: „To znamená, že se s ním (rozuměj s domácím násilím) můžeme setkat v různých společenských vrstvách. Nezávisí na materiálním zázemí rodiny, na vzdělání partnerů ani na jejich profesi či víře“. Dále ověřit správnost výsledků sociologických průzkumů, že převážná většina domácích násilníků je mužského pohlaví.

4.2 Popis výběrového vzorku a oblasti

S ohledem na název bakalářské práce „Domácí násilí – osobnost pachatele“ jako základní soubor průzkumné části nutno označit pachatele pravomocně odsouzené za trestné činy související s domácím násilím v rámci celé lidské populace uvedené v kapitole č. 2.5 /Domácí násilí z hlediska práva/ této práce. **Výběrovým vzorkem z tohoto základního souboru se k ověření předpokladu č.1. stali pachatelé pravomocně odsouzení stejným okresním soudem Libereckého kraje České republiky.** Výběr pachatelů do tohoto náhodného vzorku byl ovlivněný pouze jediným kritériem, kterým bylo dostatečné množství informací o pravomocně odsouzeném pachateli domácího násilí, z nichž bude možno získat údaje, které by měla obsahovat osobní případně i rodinná anamnéza. **K ověření předpokladu č. 2 jsou pak výběrovým vzorkem pachatelé pravomocně odsouzení v ČR za trestné činy podle §§ 213, 215a), 217, 241 a 242 trestního zákona v letech 2003, 2004 a 2005.**

Veškerá popisovaná data pro ověření předpokladů se podařilo získat studiem soudních spisů a analýzou empirických údajů. Průběh šetření lze shrnout do tří fází:

- Studium dokumentace – soudních spisů
- Vytvoření anamnézy ze získaných údajů
- Vyhodnocení a shrnutí získaných údajů (výsledků)

4.3 Použité metody a jejich rozbor

Osobnost pachatele jakýchkoliv trestných činů, tzn. psychický stav tohoto pachatele není přístupný přímému poznávání. K rozpoznání obtíží, příznaků a projevů pachatelova protispolečenského jednání, ke zjištění sociálních či individuálních aspektů pachatelova problému, k tomu, aby bylo možno hlouběji proniknout do pachatelova duševního života, poznat jeho osobnost, problémy a životní okolnosti, byly vybrány následující metody:

- **Studium dokumentace** - resp. studium soudních spisů, pomocí nichž bylo možné získat objektivní údaje o pachatelích odsouzených za trestné činy související s domácím násilím.⁵
- **Anamnéza** - pomocí níž byly shromažďovány a analyzovány dostupné podstatné údaje a okolnosti o pravomocně odsouzených pachatelích (autoanamnéza i heteroanamnéza).⁶
- **Analýza empirických údajů** – jedná se přesně o empirická statistická data, která byla převedena do tabulek a grafů, resp. souhrnné informace o spáchané trestné činnosti, kde charakterem páčání je „domácí násilí“.

---

⁵ Studium dokumentace je metodou, která je na shromažďování empirických dat snazší, ale oproti tomu časově náročnější. Výsledky jsou snáze dostupné, nijak negeneralizované a mají tak vyšší vypovídací hodnotu.

⁶ „Anamnéza (z řeckého anamnesis-rozpomenutí) je popis vývoje jedince od početí do současnosti. Jde o diagnostickou klinickou metodu, prostřednictvím níž jsou shromažďovány a analyzovány podstatné údaje a okolnosti o jedinci“. In: ŠVINGALOVÁ, D., PEŠATOVÁ, I. *Metodika závěrečné práce v kurzu sociální práce*. Liberec: TUL, 2003, s. 7. ISBN 80-7083-686-5.

4.4 Stanovení předpokladů

Pomocí studia dokumentace a anamnéz bakalářská práce ověřuje tyto dva předpoklady:

1. *Lze předpokládat, že s domácím násilím se můžeme setkat v různých prostředích a ve všech společenských vrstvách.* Nezávisí na materiálním zázemí rodiny, na vzdělání partnerů ani na jejich profesi či víře, jak uvádí Bulletin prevence kriminality MV ČR: Za zavřenými dveřmi (2001).
2. *Lze předpokládat, že 80 % pachatelů odsouzených za trestné činy související s domácím násilím jsou muži.*

4.5 Předpoklad č. 1

- *Lze předpokládat, že s domácím násilím se můžeme setkat v různých prostředích a ve všech společenských vrstvách. Nezávisí na materiálním zázemí rodiny, na vzdělání partnerů ani na jejich profesi či víře, jak uvádí Bulletin prevence kriminality MV ČR: Za zavřenými dveřmi (2001).*

K vyhodnocení tohoto předpokladu byla zvolena metoda studia dokumentace soudních spisů, ze kterých byly blíže analyzovány anamnestické údaje nutné pro naši analýzu.

4.5.1 Jednotlivé případy odsouzených pachatelů, osobní příp. rodinná anamnéza

1/ Pachatel odsouzen pro trestný čin **zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 a odst. 3 trestního zákona**

Pachatel se rozvedl, ze společného manželství měl tři syny. Po 6ti letech po rozvodu se mu z mimomanželského vztahu narodila dcera, ke které uznal otcovství. Po roce od narození dcery byl podmíněně odsouzen pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 trestního zákona pro neplacení výživného po dobu 15ti měsíců pro své tři nezletilé syny. Za další necelý rok mu byla určena soudně vyživovací povinnost k dceři. Za rok a půl byl nepodmíněně odsouzen pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 a odst. 3 trestního zákona za neplacení výživného pro své tři nezletilé syna po dobu 16ti měsíců a pro neplacení výživného pro nezletilou dceru za dobu sedmi měsíců.

Osobní anamnéza pachatele

Pohlaví mužské, věk 43 let, **vyučený zedník, t.č. bez pracovního poměru, vydělává si příležitostně brigádami**, 9 let rozvedený, celkem 4 děti, tři synové z manželství (19,16 a 13 let) a dcera (2 roky), rozvod proběhl na návrh manželky, ve kterém uvedla, že manžel je vznětlivý, vyvolává hádky a konflikty, domů přijíždí pozdě v noci, zjistila, že v průběhu manželství navázal známost, manželka na mat. dovolené, manžel soukromě podniká, jako jednatel firmy sjednává zakázky pro firmu, 2 roky základní vojenské služby, v záloze jako

svobodník, trestán pro tr. činy podle § 221 odst. 1 tr. zákona, § 202 odst. 1 tr. zákona, a nyní již po čtvrté podle § 213 odst. 1 tr. zákona.

Rodinná anamnéza pachatele

Nebylo možno ze soudního spisu vytěžit

2/ Pachatel odsouzen za trestný čin pohlavního zneužívání dle § 242/1,2 trestního zákona, trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže dle § 217/1 b trestního zákona

Pachatel se oženil s matkou nezletilé, nezl. nevlastní dceři bylo v té době 5 let. Z tohoto manželství se narodila další dcera a syn. Po čase bylo manželství rozvedeno a manželé společný byt vyměnili za dva menší byty.

Nevlastní dcera pachatele oslovovala „táto“, dobrý vztah k němu si udržovala zhruba do věku 10 let. Zhruba v této době začal pachatel svou nevlastní dceru obtěžovat, tato měla v té době zdravotní problémy s přirozením, od svého ošetřujícího lékaře dostala mast k natírání přirození. Pachatel nevlastní dceři tuto mast natíral tím způsobem, že si mastí natíral své vlastní přirození a pak své přirození otíral o přirození nevlastní dcery. Přirození jí popsaným způsobem natíral 1x týdně po delší dobu. Později zhruba do 13 let věku nezletilé nevlastní dcery, této opakovaně aplikoval lék, nevlastní dcera byla poté malátná, ospalá, v takovém stavu ji odváděl do postele. Postupně jí začal líbat na ústa a po celém těle, m.j. i na přirození a osahával ji po celém těle. Pohlavní styk z nezletilou nevlastní dcerou měl poprvé v jejích 16ti letech. Nevlastní dcera pachateli opakovaně sdělila, že se jí jeho počínání nelíbí, on jí nejprve odbyl tím, že na tom není nic špatného, že to je normální, později tím, že jí stejně nikdo nebude věřit a všichni se jí budou smát. Nevlastní dcera se pachatele bála, matce se nesvěřila.

Z manželství narozenou svou vlastní dceru začal pachatel osahávat když jí bylo devět let. Zpočátku jí ukazoval svoje přirození, vyprávěl jí vše o pohlavním údu a dosáhl před ní i vyvrcholení. Vyzval jí, aby se k manipulaci s jeho pohlavním údem připojila. Poté jí začal osahávat po celém těle, v době dospívání konstatoval, že jí rostou chloupky na přirození, začal s ní souložit. Jeho vlastní dcera tedy přišla o panenství s pachatelem. Dcera si se svou matkou nerozuměla a ani ona se jí tedy nesvěřila, nesvěřila se nikdy ani své nevlastní sestře. Za vše se velmi styděla, své problémy řešila nevhodným chováním ve škole, střední školu ani nedokončila.

Později se jeho vlastní dceři narodila dcera, tedy vlastní vnučka pachatele. Dcera mu vnučku občas nechávala na hlídání, když bylo vnučce 5 let, využil pachatel toho, že je s vnučkou v bytě sám, vyzýval jí, aby mu sahala na jeho přirození, svlékal jí a hladil po těle, svým přirozením se dotýkal jejího přirození, dokonce žádal, aby pětiletá vnučka brala jeho přirození do ruky, líbal jí a při líbání jí zasunoval jazyk do úst. Vnučka o nevhodném chování svého dědy informovala svou babičku, matku otce, ta vše hned sdělila jeho vlastní dceři, která na něho podala trestní oznámení. Obě dcery pachatele, vlastní i nevlastní, shodně uvedly, že s počínáním pachatele se nikomu nesvěřily, s matkou si nerozuměly, nerozuměly si ani navzájem. Obě situaci vyřešily tím, že v poměrně útlém věku se odstěhovaly ze společného bytu. Na počínání pachatele by neupozornily, pokud by pachatel nezačal sexuálně obtěžovat dceru jedné z nich, obě uvedly, že nemají problémy ve svém intimním životě.

Osobní anamnéza pachatele:

Věk 55 let, pohlaví mužské, **invalidní důchodce**, narozen jako druhé dítě v rodině, kolem porodu nebyly žádné problémy, jako dítě prodělal běžné dětské nemoci bez komplikací, asi v pěti letech měl zápal plic, pak se projevilo šilhání a prodělal operaci očí, levé oko se mu moc nelíbilo, jinou operaci neprodělal, neprodělal infekční žloutenku, není alergický. Je pravák (předělaný levák), některé věci dělá oběma rukama, snížený práh sluchu, nesmí pracovat v hlučném prostředí, jinou smyslovou vadu nemá. Ve škole se **učil na horší průměr**, nešla mu matematika, čeština, měl rád dějepis, zeměpis, chemii, nikdy nepropadl, z chování měl jednu dvojku, neví už přesně za co. Po ukončení základní školy se **šel učit** na mechanizátora do zemědělské školy, z finančních důvodů rodiny se nedoučil a šel pracovat. Poté měl řadu zaměstnání. Absolvoval základní vojenskou službu 2 roky, bez nasluhování. Před válkou byl stíhán pro dopravní nehodu, dostal peněžitý trest. Asi před 20ti lety začal vážněji marodit se srdcem, od té doby je léčen, prováděna bronchoskopie, bylo podezření na angínu pectoris, později potvrzena angína pectoris 2-3 stupně, dále má hypertensi a diabetes. Do důchodu šel pro potíže s páteří, bere Vasocardin, Anopyrin, Cardilak, Maycor ve spreji, Lexaurin a 2x do měsíce (při potížích) Izoptin. Jako kluk měl úraz v deseti letech, spadl z osmi metrů, měl roztrženou nohu, zlomenou ruku, rozbitou hlavu, nebyl v bezvědomí. Následně neměl pak neurologické obtíže. Měl chirurgicky ošetřenu hlavu, nohu a ruku v sádrovém obvazu. Jindy nebyl v bezvědomí. Záchvaty křečí neprodělal. V letošním roce byl asi 10 dní hospitalizován na interně, nejprve prodělal zápal plic, pak to vyloučili, byl opakovaně na RTG, nakonec stav uzavřen jako nějaká viróza. V roce 1994 na psychiatrii na ambulanci, tenkrát se dcera začala toulat po hotelích s chlapama, snažil se dceři domlouvat,

neměl podporu v manželce, dcera utíkala oknem a podobně. Měl chvění, třesy, proto šel k lékaři, léčba Lexaurinem pomohla. V r. 2002 vyčerpan po proběhlém interním onemocnění, byl zesláblý, obluzený, po léčbě antibiotiky, pořezal se nožem, přišel na něho syn, neví za jak dlouho. Byl to zkrat, již by něco takového neudělal. Opakovaně projednáván před soudem, naposledy v r. 1994 pro tr. čin podle § 248, dvakrát byl odsouzen podmíněně, v ostatních případech srážky z platu. Líbí se mu střední typ ženy, nevdí mu malá prsa, spíše mu vadí velká prsa, homosexuální styk neměl, nebyl zneužit sám jako dítě, nikdy neměl tendence tušerské, exhibicionistické, voyerské, vždy měl rád jemnější sex, je na mazlení, nikdy ho nepřitahovaly děti. Znalec z oboru psychiatrie, specializace sexuologie zjistili, že pachatel je orientován autopsychicky i allopsychicky správně, lucidního vědomí, pozornost dobrá ve všech kvalitách, psychomotorické tempo odpovídá věku a somatickému stavu, myšlení je logické, koherentní, souvislé, přiměřeného tempa, nejsou známky kvalitativních poruch myšlení. Vyšetřeními nebyla zjištěna přítomnost psychotické symptomatologie, nebyly zjištěny poruchy myšlení, vnímání, emotivity (bludy, halucinace, deprese, manie, paranoidita), nebylo ani zjištěno, že by posuzovaný takovou závažnou alterací psychických funkcí kdy trpěl v minulosti. Sklon k neurotické reaktivitě v zátěžových situacích. Osobnost posuzovaného je bez výraznějších známek anomaly. Sexuologickým vyšetřením nezjištěna sexuální deviace jak v sexuálním objektu, tak v sexuální aktivitě.

Rodinná anamnéza pachatele

Rozvedený, v době manželství neměl jiný mimomanželský vztah, nyní je rovněž bez partnerky, z manželství dvě děti: dceru a syna, oba jsou již zletilí. Otec narozen v roce 1923, zemřel v 61 letech na CA jater, byl vyučený brašnář, pracoval jako topič, povahově byl celkem dobrý, někdy vybuchl, někdy byl tolerantní. Matka narozena v roce 1925, zemřela v 73 letech – srdeční nedostatečnost, byla dělnice, povahově „v průměru“, spíše klidnější, ke stáru byla nervóznější, měla bolesti kloubů, cukrovku, angínu pectoris. Má tři sourozence, starší bratr, soukromý podnikatel, autodoprava, zdrav, mladší sestra podnikatelka, daňová poradkyně, je po dětské obrně, prodělala infekční žloutenku, mladší bratr dělal rybařinu v Třeboni, nyní v invalidním důchodu pro onemocnění páteře. Nikdo z rodiny se neléčil pro psychické onemocnění. Otec byl v padesátých letech půl roku ve výkonu trestu (podvod kvůli zaměstnání).

3/ Pachatel odsouzen pro trestný čin *týrání svěřené osoby* podle § 215 odst. 1 trestního zákona, naproti tomu zproštěn obžaloby z trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197 a) trestního zákona

Pachatel se rozvedl se svou manželkou se kterou měl tři děti, staršího syna (14 let), mladšího syna (11 let) a dceru (2 roky). I po rozvodu žili ve společné domácnosti. Se svou bývalou manželkou se fyzicky vzájemně napadali, bývalé manželce vulgárně nadával, vyhrožuje jí, že ji zabije pokud si najde jiného muže, rasově nadával, že je „černá huba, cikánka zasraná, kurva, píča, svině“ a podobné nadávky tohoto typu, vše se odehrává v přítomnosti dětí. Nejhorší je to pod vlivem alkoholu, to bývá i dost agresivní, do hospody chodí i 3x týdně.

Chová se hrubě i k oběma synům, zejména ke staršímu synovi. Toho se vyptával, kde je matka, když syn neodpovídal, bil jej pěstí do hlavy, do zad nebo do ruky, také ho kopal do konečníku. Takto jej bil i několikrát za týden, většinou 5-10 minut, stávalo se, že se pachatel poté sám rozbředel, říkal, že je mu líto, že syna zbil. Pachatel staršího syna i škrtil, držel syna pod krkem a ptal se, co dělá matka, jestli má chlapa. Když starší syn odpověděl, že neví, mlátil s ním o klikku okna. Bil ho násadou od koštěte. Jednou když se syn koupal, potopil mu hlavu pod vodu a držel mu jí tam, ačkoliv ví, že starší syn se bojí vody. Starší syn měl často po těchto fyzických napadáních otcem modřiny na zádech, na zadku, rukou i nohou. Po jednom takovém bití měl starší syn zraněný konečník, ze kterého krvácel a tři dny byl hospitalizován v nemocnici. Co se týče mladšího syna, začíná být pachatel agresivní i na něho, ačkoliv s ním doposud vycházel dobře. Trestní oznámení podala na svého bývalého manžela matka dětí s odůvodněním, že opakovaně po dobu od rozvodu manželství do současné doby neúměrně tvrdě fyzicky trestá nejstaršího syna, den před podáním trestního oznámení na bývalého manžela udeřil i nezletilou dceru, které jsou dva roky.

Osobní anamnéza pachatele:

Věk 36 let, pohlaví mužské, zaměstnán jako **brusič odlitků**, později kvůli zdravotnímu stavu jako **obsluha pece ve slévárně**, v zaměstnání neměl nikdy problémy, narodil se s křečovými žilami, do základní školy šel později, protože špatně vyslovoval, **jednou ve škole propadl**, na dětské psychiatrii léčen nebyl, **vyučen není**, hned po absolvování základní školy nastoupil do práce, na vojně byl dva roky, netrestán,

Je po operaci, kdy spadl ze žebříku, měl zlámaná ramínka v kyčli, později kýla. Ze zdravotní dokumentace a z psychologického vyšetření znalcem zjištěny porozvodové konflikty

s oboustrannou agresí, původně nefunkční rodina, depresivní stav po rozvodu. Dikce, slovní zásoba, emoční doprovod potvrzují dojem simplexnosti. Znalci konstatovali trvalý duševní stav, konkrétní anomální osobnost s rysy agresivními simplexními. Pojem anomální osobnost je vyhrazen pro takovou strukturu povahových vlastností, která již přesahuje normu, ale ještě nedosahuje stupně, který se označuje jako psychopatický. Příčinou tohoto stavu je kombinace vrozených a výchovně podmíněných vlivů. Intelekt je na dolní hranici normy, vysoký sklon chovat se agresivně v situaci neuspokojivého partnerského a rodinného soužití, protože tyto projevy chování obviněný pozoroval ve své primární rodině.

Rodinná anamnéza pachatele:

Rozvedený, předtím celkem 13 let ženatý, ani před manželstvím ani po rozvodu manželství neměl jinou ženu, 3 děti (dva synové 14 a 11 let a dcera 2 roky), matka se léčí na psychiatrii, od přechodu trpí ID, otcí je 69 let, otec nebyl rád, že je synova manželka romského původu a vyrůstala v dětském domově, oba rodiče dělníci, z rodiny nebyl nikdo trestán, sebevraždy a alkoholismus popírá, sestra žije v Praze, bratr byl v ústavu sociální péče od svých sedmi let a zemřel v 18 letech věku.

4/ Pachatel odsouzen pro trestný čin *týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 251 a) odst. 1 trestního zákona a trestný čin proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197 odst. 1 trestního zákona*

Pachatel opakovaně slovně a fyzicky napadá svou manželku společně žijící v bytě, slovně jí napadá („čubko, hovado“), psychicky vydírá tím, že jestli nebude uvařeno, vyhodí jí z bytu, zmlátí ..., fyzicky napadá (pěstí bije do obličeje, případně přední i zadní části hrudníku), z peněženky manželce bere peníze, které poté utratí v hospodě, neboť často požívá alkoholické nápoje a domů se vrací v podnapilém stavu. V uvedený den přišel pachatel podnapilý domů, doma se nikdo nenacházel, neboť manželka byla v zaměstnání. Když přijela z práce kolem 23 hod. v noci, ani nestačila rozsvítit a pachatel jí pěstí udeřil do tváře, poté jí mlátil „hlava – nehlava“, při tomto jí vyrazil dvě zubní korunky v horní levé čelisti, poté musela navštívit stomatologa. U tohoto napadení nebyl žádný svědek. Asi po měsíci, odpoledne, opilý pachatel napadl opět manželku, kdy jí opakovaně pěstí udeřil do přední a zadní části hrudníku a také do paží. Při tomto fyzickém napadení utržila pohmoždění pravého ramene, svědkem tohoto fyzického napadení byl osmnáctiletý syn účastníků, u lékaře nebyla. Za pět dnů přišel pachatel znovu opilý domů, kdy doma byla jenom jeho manželka, které

začal hned nadávat („kurvo, čubko, já tě zabiju, uvidíš, že toho rozvodu se ani nedočkáš“), vyhrožoval, že jí vyhodí z bytu, že se nedožije rána. Manželka ze strachu zatelefonovala synovi. Po příchodu syna začal pachatel fyzicky napadat i jeho. Syn ho však přemohl a povalil na zem, zde pachatel v silně podnapilém stavu chvíli ležel. Aby se probral, manželka jej polila studenou vodou. Pachatel vstal na nohy a opět se vrhnul na manželku i na syna. Uchopil ho za oděv, cloumal s ním, nato z bytu odešel do kůlny, kde vzal sekeru, se kterou se oháněl a domáhal se vstupu zpět do bytu, ve kterém byla manželka se synem uzamčena s tím, že je zabije, což v nich vzbudilo důvodnou obavu, že by své výhrůžky mohl splnit. V té chvíli zatelefonovali na policii a celou věc oznámili.

Osobní anamnéza pachatele

Věk 49 let, pohlaví mužské, **vyučen – traktorista**, t.č. **bez pracovního poměru, přivydělává si příležitostně na brigádách**, 23 let ženatý, tři děti, starší syn a dcera již mají vlastní rodinu, mladší syn (18) bydlí s rodiči v rodinném domě se třemi byty, ve kterém s nimi bydlí i dcera, tento dům nyní splácí manželka pachatele, zdravý, nebere žádné léky, před 10 ti lety se topil, poté byl 4 dny v bezvědomí, po propuštění bylo sděleno ošetřujícím lékařem, že již nesmí požívat alkoholické nápoje, neboť by toto mohlo mít vliv na jeho povahu, nebyl dosud trestně stíhán, před třemi roky přišel o práci, od té doby začaly problémy v rodině.

Rodinná anamnéza pachatele

Nebylo možno ze soudního spisu vytěžit

5/ Pachatel odsouzen pro trestný čin **zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 trestního zákona**

Pachatel se rozvedl, z bývalého manželství má syna (14 let). Nyní je znovu ženatý, z tohoto manželství se žádné dítě doposud nenarodilo. Podmíněně odsouzen podle § 213 odst. 1 trestního zákona pro trestný čin zanedbání povinné výživy s tím, že po dobu 16ti měsíců neplatil výživné pro nezl. syna.

Osobní anamnéza pachatele

Pohlaví mužské, věk 37 let, **vzdělání úplné střední s maturitou (gymnázium)**, následně **nástavba v oboru vychovatelství, ukončená rovněž maturitou**, po vojně také byl zaměstnán jako učitel ve zvláštní škole, **t.č. bez pracovního poměru**, částečně invalidní důchodce, po druhé ženatý, z předchozího manželství má jednoho syna (14 let), voják s

hodností desátníka, 2x byl soudně trestán, na psychiatrii se nikdy neléčil, před šesti lety operace tlustého střeva – vývod, z toho důvodu v částečném invalidním důchodu.

Rodinná anamnéza pachatele

Narodil se v úplné rodině jako prostřední dítě, vlastní otec nar. 1943 ještě žije, důchodce, vlastní matka nar. 1941 – zemřela, starší brat a mladší sestra.

6/ Pachatel odsouzen pro trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 trestního zákona

Pachatel opakovaně napadá slovně i fyzicky manželku i oba syny. Pachatel např. mlátil manželku řemenem za to, že pozdě vstala. Manželka se převlékala v ložnici, oba synové byli venku, pachatel pozoroval manželku ve dveřích ložnice s tím, že ho tato provokuje, když odešla ke skříni, povalil ji na záda na postel, lehl si na ni, oběma rukama ji držel ruce za zápěstí a nic neříkal, manželka mu říkala, ať toho okamžitě nechá, poté se snažil manželku i sebe svléknout, podařilo se mu stáhnout kraťasy sobě i manželce, nepodařilo se mu stáhnout manželce kalhotky, protože se ona bránila, snažila se mu vytrhnout. Když zjistil, že ji nepřemůže, podíval se jí do očí a řekl: “Ted’ vidíš jak se cítí znásilnění“. Poté jí nechal být a ona odešla do práce. Potom měla na předních stranách stehů modřiny, lékařské ošetření nevyhledala. Asi za měsíc po tomto incidentu ve večerních hodinách, když přišla z návštěvy od svých rodičů, kteří hlídali oba syny i přes noc, vykoukala se a šla si lehnout do obývacího pokoje. Tam za ní přišel pachatel, napadl jí, že se někde „kurví“ a když může dát jednomu, může dát i druhému, pachatel strčil do manželky až spadla z gauče na zem, poté ji držel oběma rukama za ramena a položil ji na záda, lehl si na ni o držel ji oběma rukama za zápěstí, nesnažil se svlékat ani ji ani sebe, ani ji nijak neosahával. Manželka se bránila, on ji po chvíli pustil a s úšklebkem odešel. Problémy s pachatelem byly již od začátku manželství, kvůli každé maličkosti ji pachatel fyzicky napadal, fackami přes obličej, kopáním do celého těla, bitím koženým opaskem, často ji chytil pod krkem. V poslední době se od staršího syna manželka dozvídá, že když odešla do práce bil pachatel i oba syny, a to i přes obličej, přes záda, držel je pod krkem. Již před třemi lety chtěla podat návrh na rozvod, manžel dělal scény, že se zastřelí, že už bude hodný, má legálně drženou brokovnici, je myslivec. Poté začal chodit k psychologovi, který mu doporučil léčbu u psychiatra. Pachatel také několikrát volal na linku důvěry, někdy tvrdil, že se chce zabít jeho manželka, co má on udělat, aby jí v tom zabránil, jindy tvrdil, že to on chce spáchat sebevraždu a na lince důvěry mu to vždy rozmluvili. Často chodil po bytě s brokovnicí, také říkal, že má na stromě uvázanou smyčku a že se oběsí, také

vytáhl kuchyňský nůž, namířil si jej hrotem na srdce a nabádal manželku, aby do něho strčila. S ohledem na stále se zhoršující chování se manželka i s dětmi od pachatele odstěhovala. Když si po čase přišla se syny do bytu pro další osobní věci, začal na ni pachatel křičet, že na ni pošle sociálku a finanční úřad. K žádnému napadení ani rvačce nedošlo. Poté však na ni podal pachatel trestní oznámení, že jej napadla nadávkami a kopanci a on byl tři dny v nemocnici a pak 10 dnů v pracovní neschopnosti.

Před těmito incidenty, které vedly k podání trestního oznámení došlo také k nehodě, kterou rodiče manželky pachatele nenahlásili jen proto, že v té době ještě manželka pachatele neuvažovala o rozvodu. Rodiče manželky měli asi 10letou fenku boxera, pachatel šel na zahrádku rodičů manželky, kde se nabídl, že půjde fenku vyvenčit. Po příchodu pachatele s fenkou zjistili rodiče manželky, že se fenka klepe, sotva stála na nohou, nejedla, protože se její stav stále zhoršoval, jeli s ní rodiče po dvou dnech na vyšetření k veterináři. Asi po třech týdnech od tohoto „venčení“ fenka pošla, ale také pachatel druhý den po tomto „venčení“ musel vyhledat lékařské vyšetření – měl výron v kotníku. Když chtěli rodiče manželky pachatele po tomto vysvětlení, řekl, že mu fenka při venčení utekla a tak když ji našel, ji naplácal. Zhruba ve stejnou dobu došlo také k výstupu při rodinném výletu, kdy pachatel s manželkou a starším synem byli nakupovat v Ústí nad Labem. Během jízdy pachatel v autě nadával, že nikam nepojede a chtěl vystoupit za jízdy. Proto mu manželka zastavila a on z vozidla vyběhl, vyskočil na přední kapotu a po automobilu přeběhl zepředu dozadu, poté prokopl dveře u spolujezdce. Po delší době při jízdě pachatele s manželkou k právníkovi kvůli rozvodu, pachatel manželce opět v autě nadával, začal za jízdy otevírat dveře automobilu, manželka proto opět zastavila, pachatel vyběhl z automobilu, skočil na kufr a nohou prokopl přední sklo automobilu, sklo v rámu zůstalo, ale roztříštilo se a vypadávaly z něho střípky, jeden ze střípků spadl do oka manželce, ta za tři dny vyhledala lékařské ošetření.

Osobní anamnéza pachatele

Věk 39 let, pohlaví mužské, zaměstnán jako **dělník**, jako dítě prodělal několikrát zápal plic, měl zlomenou nohu, operaci menisku. Po absolvování základní školy (**ředitelská důtka** v 8. třídě), se **vyučil jako mechanik opravář pro chladicí zařízení**, poté 2 roky na vojně u raketového vojska, bez problémů. Pracoval jako dělník v mlékárnách, ve stavební geologii, jako údržbář, jako prodavač, vždy dával výpověď on, nikdy nebyl na podpoře, vždy si našel jinou práci. Před manželstvím měl i jiné známosti, žil s jednou ženou 9 měsíců bez sexu. Záliby: myslivost, rybařina, křížovky. Trestán nebyl, alkohol pije velmi málo, nikdy nefetoval, vyhledal psychoterapeuta, na psychiatrii se neléčil. Psychiatricky vyšetřován

ambulantně: Vědomí lucidní, pozornost vcelku bez hrubších poruch, tempo a dynamogenie v normě, psychomotorika přiměřená věku a somatickému stavu, vnímání není porušeno, myšlení lehce zrychlené, struktura bez hrubších poruch, obsah egocentrický, kathartimní, bez hrubších neurotických mechanismů či psychotických fenoménů. Schopnost vyšších myšlenkových operací jako je indukce a dedukce, analýza a syntéza, jakož i schopnost abstrakce a anticipace je na průměrné úrovni. Emotivita labilnější, nálada jen lehce morózní, vyšší city jsou deklarovány, ale méně fixovány v hodnotovém žebříčku osobnosti. Paměť bez specifického defektu, intelekt v pásmu normy, osobnost integrovaná. Trvalý duševní stav, konkrétně porucha osobnosti s rysy explozivními, histrionskými. Afektivní jednání v době spáchání trestné činnosti.

Rodinná anamnéza pachatele

Otec – 70 let, v důchodu, má cukrovku a cévy, vyučen zámečníkem,. Pracoval jako údržbář v mlékárnách a pak na stavební geologii, matka 63 let, v důchodu, je zdravá, vyučena, pracovala v lese, starší bratr pracuje jako státní zaměstnanec. Vyrůstal s oběma rodiči, z rodiny se na psychiatrii nikdo neléčil.

7/ Pachatel odsouzen pro trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 trestního zákona.

Pachatel ještě jako nezletilý byl se svým bratrancem, kterému bylo v té době pouze 5 let v garáži rodinného domu své tety, matky bratrance. Pachatel svému nezletilému bratranci sahal na přirození, masturboval jej. Dělal mu to pouze jednou, nezletilý bratranec to tehdy nikomu neřekl, bral to jako hru, pachatel k nim často jezdil na návštěvy, nikdy mu nijak neubližoval. Po letech při návštěvě jiného bratrance (6 let), tento přiběhl celý vyděšený ke své matce, že mu pachatel už jako zletilý lízal přirození. Šestiletý bratranec požádal pachatele, aby mu přečetl pohádku, šli tedy na půdu rodinného domu, poté začal pachatel svého nezletilého bratrance osahávat na přirození a sát pohlavní úd. Potom mu nakázal, že o tom nikde nesmí mluvit, nezletilý se bál a proto o tom začal hovořit až za týden v nepřítomnosti pachatele, řekl o tom svému staršímu bratrovi a ten to potom řekl matce.

Osobní anamnéza pachatele

Věk 23 let, svobodný, **nezaměstnaný**, nevoják, svobodný. Narodil se jako druhé dítě v rodině, jako dítě míval běžné dětské nemoci bez komplikací a následků, v dětství úraz – zlomenina ruky po pádu, má omezenou hybnost ruky, ruku nenatáhne; operován appendix

v 15ti letech, průběh operace bez komplikací, jinou operaci neměl, dvakrát měl po pádu zlomenou nohu, nikdy nebyl v bezvědomí, netrpěl záchvaty křečí, neléčil se na neurologii, není na nic alergický, pohlavní nemoc neprodělal, léky v současné době nebere žádné, necítí se nemocný. Na psychiatrii byl vyšetřen pouze jednou, po rozvodu manželství rodičů, jednalo se o pohovor. Po odkladu v 7 mi letech začal chodit do školy, **chodil do zvláštní školy**, nikdy nepropadl, lépe mu šla matika, měl dvojky, trojky, z ostatních předmětů měl trojky a čtyrky, vyšel 9 tříd zvláštní školy. Z chování míval dvojky, chodil také za školu, byl v té době šikanován, sám také dělal dětem naschvály. Ve škole měl kamaráda, se kterým se dodnes stýká. Po absolvování zvláštní školy se začal učit malířem pokojů, z prvního ročníku učení ho vyloučili. Poté se rodiče rozvedli a on se s matkou několikrát stěhoval. Matka měla jiné partnery, tyto neměl rád. **Znovu se začal učit, ale opět nedokončil ani první ročník.** Otec mu sehnal jiné učiliště, ale ani to nezvládl. Pak si hledal práci, nenašel ji a skončil na ulici, odstěhoval se k otci, v současné době je nezaměstnaný, z úřadu práce byl také dvakrát vyhozen, protože tam nechodil. V minulosti bydlel se ženou, která měla 5 dětí, sexuálně s ní nežil, pomáhal jí starat se o děti. K dětem je hodný, dokáže se s nimi zabavit. V minulosti nebyl trestán, pouze mezi 15 – 16 rokem kradl dopisy ze schránek, chtěl vědět co si lidé píší, byl projednáván na obecním úřadu, závislý na alkoholu není, dá si občas pivo. Marihuanu zkusil 2x, nijak ho to neoslovilo, jiné drogy nezkusil. Chodil se 3 holkama, k pohlavnímu styku se ženou nikdy nedošlo, ani s mužem neměl homosexuální kontakt, nebyl zneužit mužem. Psychiatricky vyšetřován ambulantně: posuzovaný orientován autopsychicky i allopsychicky správně, lucidního vědomí, pozornost dobrá ve všech kvalitách, psychomotorické tempo odpovídá věku a somatickému stavu, myšlení je simplexní, logické, koherentní, přiměřeného tempa, zachovává determinující tendenci, nejsou známky kvalitativních poruch myšlení, vnímání neporušeno, nálada v normě, emotivita oploštělá, afektivita labilní, nejsou známky patologické depresivity, manie, paranoidity, nejsou suicidální úvahy ani tendence, nezjištěna přítomnost psychotické symptomatologie, nebyly zjištěny poruchy myšlení, vnímání, emotivity, nezaznamenán sklon k neurotické reaktivitě, osobnost pachatele se od dětství disharmonicky vyvíjí, je simplexní, emočně instabilní s akcentací rysů nezdrženlivosti, explozivity, sklonem k asociálnímu jednání a to na úrovni anomaly. Intelektové schopnosti jsou v pásmu podprůměrných hodnot, defekt intelektu neshledán, analyticko –syntetické schopnosti myšlení jsou na nižší úrovni, mnestické funkce intaktní, paměť neporušena, nezjištěno organické poškození mozku, sexuologickým vyšetřením zjištěna sexuální deviace v sexuálním objektu homosexuální pedofilie. Osobnost posuzovaného je simplexní v popředí s rysy nezdrženlivosti, nestálosti, explozivity, emoční

instability a sociálně maladaptivní, intelektové schopnosti jsou podprůměrné, s podílem výchovné zanedbanosti.

Rodinná anamnéza pachatele:

Otec 43 let, vyučený zedník, vlastní zednickou firmu, má zdravotní problémy, nemocné plíce, není závislý na alkoholu, klidný, znovu ženatý. Matka 38 let, vyučená šička, nyní uklízečka, bydlí s přítelem, vždy dost pila alkohol, výbušná. Dva vlastní sourozenci – starší zletilá sestra, bydlí již sama, vyučená prodavačka, mladší bratr 14 let – bydlí s matkou, oba sourozenci zdraví, chodili do základní školy. V rodině nezjištěno psychické onemocnění, sebevraždy, alkoholismus.

8/ Pachatelka odsouzena pro **trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 a 2 trestního zákona**

Pachatelka má čtyři děti, dceru a tři syny, jeden chlapec je umístěn ústavu sociální péče (je mentálně postižený), druhý chlapec byl adoptován a nejstaršího syna - opakovaně pohlavně zneužívala. Chlapec na svůj věk projevoval zvýšený zájem o druhé pohlaví, opakovaně byl přistižen při osahávání dívek, jeho třídní učitelka upozornila na chlapcův předčasný zájem o sexualitu, rodina spala v jedné místnosti, ačkoli to nebylo nutné, matka přislíbila, že bude chlapec spát ve druhém pokoji. Když chlapec navštěvoval první třídu, byl s matkou – pachatelkou v obýváku na posteli, matka mu řekla “Pojď a něco mi uděláš“ a řekla, aby si syn lehl na ni a strkal své přirození do jejího přirození. Otec tehdy nebyl doma. Jednou také pachatelka uzamkla dveře ve sklepě domu, kde rodina bydlela, potom řekla synovi, aby jí „strčil ruku do přirození“ a potom mu řekla, aby se svlékl a strčil jí svoje přirození do jejího. Otec o tom nevěděl, byl tehdy u kolotočů, syn to dělat nechtěl, matka ho nutila, aby jí strkal prsty do přirození, dále aby jí strkal jazyk do přirození a sála mu pohlavní úd, někdy spali společně.

Osobní anamnéza pachatelky

Věk 44 let, vdaná, **v invalidním důchodu**, navštěvovala zvláštní školu, nevyučena, celkem čtyři děti, za svobodna dceru, dále tři syny. Manžel nepracuje, registrován na úřadu práce. V minulosti se léčila na psychiatrii, drogy ani alkohol nepožívá. Užívá pouze léky na kyčle. Jednou byla v minulosti trestána. Uvádí, že ji v dětství pohlavně zneužíval vlastní otec, souložil s ní, potom probíhalo i soudní jednání, otec nebyl odsouzen. Ještě když chodila do školy, začal ji obtěžovat vlastní bratr, ten se léčil na psychiatrii (v Liberci a v Horních

Beřkovicích). Měl s ní pohlavní styk od školních let, také byla s bratrem gravidní, pak ji napadl nořem a pobodal a ona měla potrat. S bratrem a otcem souložila, nikdy na ní nechtěli jiné praktiky. S manřelem má styk jednou za dva měsíce, dříve to bylo častěji, ona ho odmítá protože je opilý, nesnáší když ji muž osahává na prsou. Psychiatricky vyšetřována ambulantně: vědomí lucidní, pozornost přiměřená ve všech kvalitách, tempo a dynamogenie v normě, psychomotorika přiměřená věku a somatickému stavu, v obsahu myšlení nejsou neurotické ani psychotické fenomény. Schopnost vyšších myšlenkových operací jako je indukce a dedukce, analýza a syntéza, jakoř i schopnost abstrakce a anticipace je na mizivé úrovni. Paměť bez defektu, absence vzpomínek je dána nižším intelektem a nedostatkem volní snahy, intelekt pod normou, v pásnu defektu, emotivita labilnější, nálada v normě, vyšší city jsou velmi málo vyjádřeny a nerovnoměrně diferencovány. Znalec konstatoval trvalý duševní stav, konkrétně anomální osobnost s rysy nezdrženlivými, simplexními, sociálně maladaptivními, byla zjištěna oligofrenie – defekt intelektu do pásma debility, nebyla zjištěna organicita mozková v užším slova smyslu, nejedná se o psychotické nebo neurotické onemocnění, znalci neprokázali ani závislostní problematiku či sexuální deviaci. U pachatelky je nápadný defekt ve schopnosti starat se o rodinu, udržovat ji v provozně uspokojivém stavu, což je způsobeno kombinací anomálních rysů osobnosti a defektu intelektu. Debilita jakoby zvyšovala anomální rysy osobnosti až na úroveň projevu psychopatie.

Rodinná anamnéza pachatelky:

Nebylo možno ze soudního spisu vytěřit.

Výše uvedené anamnestické údaje (jednotlivé případy odsouzených pachatelů) byly dále blíže analyzovány, kdy jednotlivá relevantní empirická data byla převedena do tabulky, která znázorňuje zejména vzdělání pachatelů domácího násilí, sociální prostředí a zázemí rodiny, jejich profesi a případnou trestnou činnost. Blíže viz tabulka č. 1.

Tabulka č. 1
(Relevantní anamnestická data pachatelů domácího násilí)

DATA	Vzdělání	Profese	Sociální prostředí a zázemí rodiny	Trestán/ netrestán podle trestního zákona
Pachatel 1	Vyučený	Zedník, t.č. bez prac. poměru, vydělává si příl. brigádami	Porozvodové prostředí s častými partnerskými konflikty	Trestán §§ 221, 202 ,213
Pachatel 2	Základní	Mechanizátor zemědělských strojů, t.č.invalidní důchodce	Porozvodové prostředí , kriminalita v rodině	Trestán § 248
Pachatel 3	Základní	Obsluha pece ve slévárně	Porozvodové konflikty s oboustrannou agresí, původně nefunkční rodina, depresivní stav po rozvodu, kombinace vrozených a výchovně podmíněných vlivů, negativní identifikace s primární rodinou	Netrestán
Pachatel 4	Vyučen	Traktorista, t.č. bez pracovního poměru, přivydělává si příležitostně na brigádách	Rozvodové řízení , časté konflikty pod vlivem alkoholu ze strany pachatele,	Netrestán
Pachatel 5	Úplné střední	Učitel ve zvláštní škole, t.č. bez pracovního poměru, částečně invalidní důchodce	Rozvod v rodině , založení nové rodiny, osobní zdravotní problémy pachatele	Trestán 2 x
Pachatel 6	Vyučen	Mechanik, opravář pro chladicí zařízení, t.č. dělník	Rozvodové řízení , trvalý duševní stav pachatele, konkrétně porucha osobnosti s rysy explozivními, histrionskými , časté afektivní jednání	Netrestán
Pachatel 7	Základní	Bez pracovního poměru	Od dětství disharmonický vývoj pachatele, je simplexní, emočně instabilní se sklonem k asociálnímu jednání na úrovni anomality , podíl výchovné zanedbanosti v primární rodině.	Netrestán
Pachatel 8	Základní	V invalidním důchodu	Kriminalita a patologie v primární rodině , trvalý duševní stav pachatelky, anomální osobnost s rysy nezdrženlivými, simplexními, defekt intelektu až na úroveň projevu psychopatie ,	Trestána

Z tabulky č. 1 a z dalších anamnestických údajů zpracovaných v bakalářské práci vyplývá, že pachatelé domácího násilí, pocházejí zejména ze sociálně slabého a nijak nepodnětného prostředí a to jak ze zkušenostmi domácího násilí v primární rodině, kde došlo k negativní identifikaci s prostředím. V 6ti případech byla zjištěna „patologie“ v rodině, která je představena rozvodovými a porozvodovými konflikty, které přerůstají ve fyzické násilí a zneužívání. Ve třech případech konstatovali soudní znalci změny v duševním stavu pachatelů, směřující od disharmonického vývoje v dětství až na úroveň psychopatie. 50 % pachatelů bylo již alespoň jednou soudně trestáno, ale odvodit z tohoto budoucí kriminální kariéru, která by směřovala k pozdějšímu domácímu násilí nelze jednoznačně potvrdit, ale určitý, byť nepřímý, podíl mít může. Čtyři pachatelé mají pouze základní vzdělání, tři pachatelé jsou vyučeni v oboru a jeden pachatel má úplné střední vzdělání. Žádný z pachatelů nemá tedy vysokoškolské vzdělání, což je v rozporu s tvrzením některých autorů, že čtná řada pachatelů toto vzdělání má. Blíže viz předmětná tabulka č. 1, uváděná data jsou zvýrazněna.

4.5.2 Vyhodnocení předpokladu č. 1

Předpoklad nám měl odpovědět, že s domácím násilím se můžeme setkat v různých prostředích a ve všech společenských vrstvách, nezávisle na tom, jaké je materiální zázemí rodiny, jaké je vzdělání partnerů, jaká je jejich profese či víra. Z výše uvedených anamnestických údajů, které byly podrobeny studiu a následné analýze, vyplynulo, že pachatelé domácího násilí spíše pocházejí především ze sociálně slabého a nijak nepodnětného prostředí. **Předpoklad se nám tedy nepotvrdil.** S ohledem na malý popisovaný vzorek nelze výsledek tohoto předpokladu generalizovat na celou populaci v České republice, jelikož by bylo zapotřebí většího výběrového vzorku s úplnými a dobře propracovanými anamnestickými údaji. *Někteří autoři udávají, že mezi pachateli je více středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných lidí, což se nám nepodařilo potvrdit.*

4.6 Předpoklad č. 2

- *Lze předpokládat, že 80 % pachatelů odsouzených za trestné činy související s domácím násilím jsou muži*

K vyhodnocení tohoto předpokladu byla zvolena analýza empirických údajů. Jedná se o převzaté statistické údaje ze Statistických ročenek kriminality Ministerstva spravedlnosti České republiky, které byly blíže analyzovány a následně postupně vyhodnoceny.

4.6.1 Analýza empirických údajů (dat)

Tabulka č. 2

(Odsouzené osoby v ČR za rok 2002 za trestné činy spojené s domácím násilím)

Trestný čin	Odsouzeno osob	Z toho žen	%	Z toho mužů	%
§ 213	6 296	513	8,14 %	5 783	91,86 %
§ 215a	0	0	0 %	0	0 %
§ 217	551	354	64,24 %	197	35,76 %
§ 241	147	0	0 %	147	100 %
§ 242	364	12	3,29 %	352	96,71 %
CELKEM	7 358	879	11,94 %	6 479	88,06 %

Z výše uvedené tabulky č. 2 je patrné, že v roce 2002 bylo za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 213 TrZ) celkem odsouzeno 6 296 osob, z toho 513 žen (8,14 %) a 5 783 mužů (91,86 %). Za trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a TrZ) nebyl nikdo odsouzen, jelikož výše uvedený čin nabyl účinnosti až dne 1. června 2004, a to schváleným zákonem ze dne 29. ledna 2004 č. 91/2004 Sb., kterým se dále změnil zákon č. 140/1961 Sb., o trestním zákoně, ve znění pozdějších předpisů, změn, doplňků a nálezů Ústavního soudu České republiky. Toto se týká i následujících

let 2003 a 2004.⁷ Za trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže (§ 217 TrZ) bylo celkem odsouzeno 551 osob, z toho 354 žen (64,24 %) a 197 mužů (35,76 %). Za trestný čin znásilnění (§ 241 TrZ) bylo celkem odsouzeno 147 mužů, což je představeno 100 %, ženy tento čin nespáchaly. Za trestná čin pohlavního (§ 242 TrZ) zneužívání bylo celkem odsouzeno 364 osob, z toho 12 žen (3,29 %) a 352 mužů (96,71 %). **Celkem bylo v roce 2002 odsouzeno 7 358 osob, z toho 879 žen (11,94 %) a 6 479 mužů (88,06 %).**

Tabulka č. 3

(Odsouzené osoby v ČR za rok 2003 za trestné činy spojené s domácím násilím)

Trestný čin	Odsouzeno osob	Z toho žen	%	Z toho mužů	%
§ 213	6 854	583	8,50 %	6 271	91,50 %
§ 215a	0	0	0 %	0	0 %
§ 217	542	335	61,80 %	207	38,20 %
§ 241	158	0	0 %	158	100 %
§ 242	394	8	2,03 %	386	97,97 %
CELKEM	7 948	926	11,59 %	7 022	88,41 %

Z výše uvedené tabulky č. 3 je patrné, že v roce 2003 bylo za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 213 TrZ) celkem odsouzeno 6 854 osob, z toho 583 žen (8,50 %) a 6 271 mužů (91,50 %). Za trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže (§ 217 TrZ) bylo celkem odsouzeno 542 osob, z toho 335 žen (61,80 %) a 207 mužů (38,20 %). Za trestný čin znásilnění (§ 241 TrZ) bylo celkem odsouzeno 158 mužů, což je představeno 100 %, ženy tento čin nespáchaly. Za trestná čin pohlavního (§ 242 TrZ) zneužívání bylo celkem odsouzeno 394 osob, z toho 8 žen (2,03 %) a 386 mužů (97,97 %). **Celkem bylo v roce 2003 odsouzeno 7 948 osob, z toho 926 žen (11,59 %) a 7 022 mužů (88,41 %).**

⁷ Náš právní řád neumožňuje kriminalizovat jednání před účinností a platností nového zákona.

Tabulka č. 4

(Odsouzené osoby v ČR za rok 2004 za trestné činy spojené s domácím násilím)

Trestný čin	Odsouzeno osob	Z toho žen	%	Z toho mužů	%
§ 213	7 512	582	7,74 %	6 930	92,96 %
§ 215a	1	0	0 %	1	100 %
§ 217	544	349	64,15 %	195	35,85 %
§ 241	183	3	1,6 %	180	98,4 %
§ 242	409	7	1,71 %	402	98,29 %
CELKEM	8 649	941	10,87 %	7 708	89,13 %

Z výše uvedené tabulky č. 4 je patrné, že v roce 2004 bylo za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 213 TrZ) celkem odsouzeno 7 512 osob, z toho 582 žen (7,74 %) a 6 930 mužů (92,96 %). **Za trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a TrZ) byla celkem odsouzena pouze 1 osoba, a to mužského pohlaví (100 %), což v tabulce vykazuje vysokou latenci.** Za trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže (§ 217 TrZ) bylo celkem odsouzeno 544 osob, z toho 349 žen (64,15 %) a 195 mužů (35,85 %). Za trestný čin znásilnění (§ 241 TrZ) bylo celkem odsouzeno 183 osob, z toho 3 ženy (1,6 %) a 180 mužů, což je představeno 98,4 %. **Oproti předešlým rokům 2002 a 2003 nastal nárůst odsouzení u žen o 300 %, za trestný čin znásilnění, který v tabulce vykazuje latenci u odsouzených žen.** Za trestná čin pohlavního (§ 242 TrZ) zneužívání bylo celkem odsouzeno 409 osob, z toho 7 žen (1,71 %) a 402 mužů (98,29 %). **Celkem bylo v roce 2004 odsouzeno 8 649 osob, z toho 941 žen (10,87 %) a 7 709 mužů (89,13 %).**

Tabulka č. 5

(Celkový počet odsouzených žen osob za období let 2002 – 2004)

V ROCE	Odsouzeno žen	%	Odsouzeno mužů	%
2002 (7 358)	879	11,94 %	6 479	88,06 %
2003 (7 948)	926	11,59 %	7 022	88,41 %
2004 (8 649)	941	10,87 %	7 708	89,13 %
CELKEM	2 746	11,46 %	21 209	88,54 %

V roce 2002 bylo celkem odsouzeno 7 358 osob, z toho 879 žen (11,94 %) a 6 479 mužů (88,06 %). V roce 2003 bylo celkem odsouzeno 7 948 osob, z toho 926 žen (11,59 %) a 7 022 mužů (88,41 %). V roce 2004 bylo celkem odsouzeno 8 649 osob, z toho 941 žen (10,87 %). **Za celkové rozhodné období zkoumaných let 2002 – 2004 bylo tedy celkem odsouzeno 23 955 osob, z toho 2 746 žen (11,46 %) a 21 209 mužů (88,54 %).**

4.6.2 Vyhodnocení předpokladu č. 2

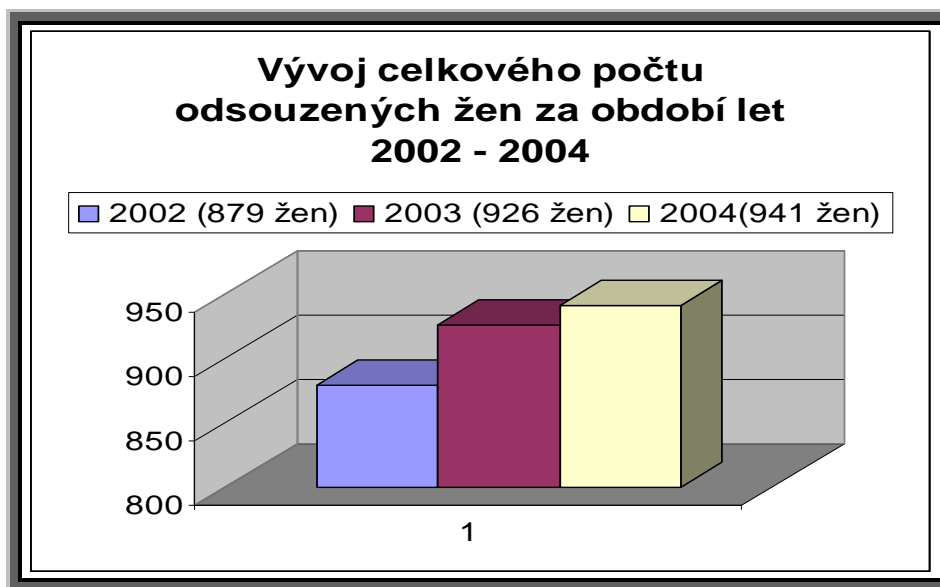
Předpoklad nám měl odpovědět, zda 80 % pachatelů odsouzených za trestné činy související s domácím násilím jsou muži. Jak vyplývá z analyzovaných výsledků za jednotlivé roky 2002, 2003 a 2004 (údaje z tabulek č. 2,3 a 4), tak i z celkového počtu odsouzených osob (údaje ze závěrečné tabulky č. 5) je patrné, že v celkovém rozhodném období let 2002 – 2004 bylo celkem odsouzeno 23 955 osob, z toho 2 746 žen (11,46 %) a **21 209 mužů, což je představeno 88,54 %.** Předpoklad se nám tedy jednoznačně potvrdil.

4.7 Další důležité a zajímavé údaje

Při analýze empirických dat byly zjištěny další zajímavé údaje, které vyplynuly statistickým porovnáváním dat. Jedná o vývoj celkového počtu odsouzených osob za období let 2002 – 2004.

Graf č. 1

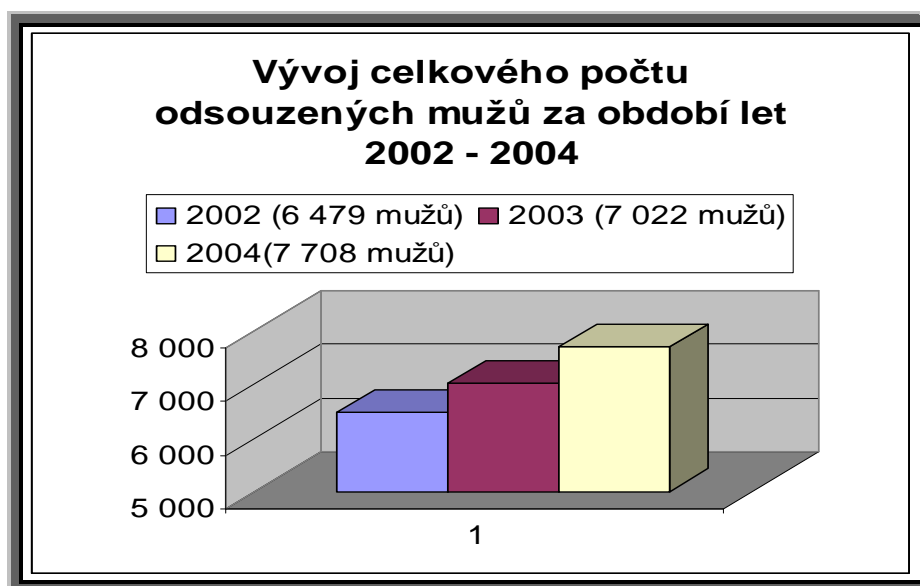
Vývoj celkového počtu odsouzených žen za období let 2002 – 2004)

Z grafu č. 1 je zřejmé, že celkový počet odsouzených žen za trestné činy související s domácím násilím za období let 2002 – 2004 stoupal již od roku 2002. **V roce 2004 kulminuje na počtu 941 žen**, tj. o 62 odsouzených žen více než v roce 2002 a o 15 odsouzených žen více než v roce předcházejícím, tj. v roce 2003.

Graf č. 2

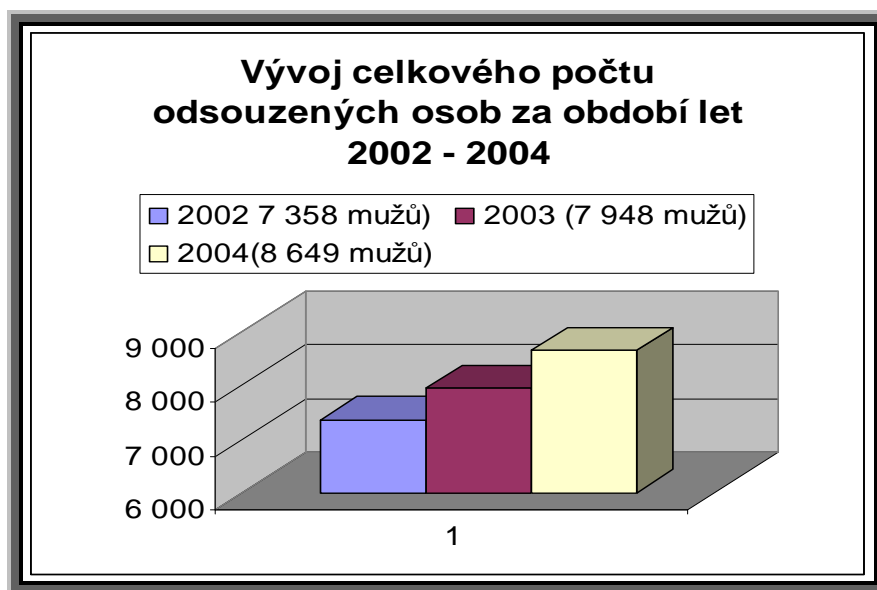
Vývoj celkového počtu odsouzených mužů za období let 2002 – 2004)

Z grafu č. 2 je zřejmé, že celkový počet odsouzených mužů za trestné činy související s domácím násilím za období let 2002 – 2004 stoupal již od roku 2002. **V roce 2004 kulminuje na počtu 7 708 mužů**, tj. o 1229 odsouzených mužů více než v roce 2002 a o 686 odsouzených mužů více než v roce předcházejícím, tj. v roce 2003.

Graf č. 3

Vývoj celkového počtu odsouzených osob za období let 2002 – 2004)

Z grafu č. 3 je zřejmé, že celkový počet odsouzených osob za trestné činy související s domácím násilím za období let 2002 – 2004 stoupal již od roku 2002. **V roce 2004 kulminuje na počtu 8 649 osob**, tj. o 1291 odsouzených osob více než v roce 2002 a o 701 odsouzených osob více než v roce předcházejícím, tj. v roce 2003.

5 Závěrečné vyhodnocení výsledků

Na základě provedených metod, a to studia spisové dokumentace, anamnéz a analýzy empirických údajů lze shrnout negeneralizované výsledky z našich dvou předpokladů.

- **S domácím násilím se můžeme setkat v různých prostředích a ve všech společenských vrstvách**, nezávisle na tom, jaké je materiální zázemí rodiny, jaké je vzdělání partnerů, jaká je jejich profese či víra.
- Z výše uvedených anamnestických údajů, které byly podrobeny studiu a následné analýze, vyplynulo, že pachatelé domácího násilí spíše pocházejí především **ze sociálně slabého a nijak nepodnětného prostředí**.
- S ohledem na malý popisovaný vzorek nelze výsledek tohoto předpokladu generalizovat na celou populaci v České republice, jelikož by bylo zapotřebí většího výběrového vzorku s úplnými a dobře propracovanými anamnestickými údaji. *Někteří autoři udávají, že mezi pachateli je více středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných lidí, což se nám nepodařilo potvrdit.*
- **Více než 80 % pachatelů odsouzených za trestné činy souvisejících s domácím násilím jsou muži**, jak vyplývá z analyzovaných výsledků za jednotlivé roky, tak i z celkového počtu odsouzených osob. V letech 2002 – 2004 bylo celkem **odsouzeno 21 209 mužů**, což je představeno **88,54 %**.
- **Vývoj celkového počtu odsouzených žen za období let 2002 – 2004 má zvyšující tendenci (stoupá)**. Vývoj celkového počtu odsouzených mužů za období let 2002 – 2004 má zvyšující tendenci. Stejně je tomu tak i v celkovém součtu odsouzených osob bez ohledu na pohlaví. **Za celkové rozhodné období vždy celkové počty odsouzených kulminují v posledním roce 2004.**

5.1. Navrhovaná opatření

Ze všech shora uvedených kapitol je zřejmé, že problematika domácího násilí není ve společnosti jevem novým, neznámým, či ojedinělým. Jde o velmi tíživou a ožehavou otázku soukromých vztahů a sociálního okolí dotčených osob, vyžadujících přímou pomoc celé společnosti.

Domácí násilí se stalo v poslední době velmi diskutovaným tématem. Každá společnost je založena na systému hodnot, vztahů a zájmů, které upravuje právními normami, v nichž cosi dovoluje, přikazuje a sankcionuje. Společnost za poslední roky ušla velký kus cesty v prevenci jevu domácího násilí. Skutečnosti, které byly dříve rodinou tabuizovány, představují společenský problém, na nějž musí reagovat celá společnost. Velká osvětová kampaň posledních let zaměřená na možné oběti domácího násilí vtrhla do škol, na pracoviště, do ulic (formou plakátů, různých letáků, informačních bulletinů) a především do médií. Byla založena různá občanská sdružení, krizová centra, domovy pro matky s dětmi a linky důvěry. Nejdůležitějším a mnohdy nejtěžším krokem oběti domácího násilí je nebát se začít o domácím násilí mluvit. Násilí samo od sebe nepřestane, proto je na oběti, aby udělala první krok. Nemá se za co stydět, stud by měl naopak cítit pachatel. Lidé, kteří vědí jak se k násilí chovat, projevují zároveň větší snahu proti němu také zasáhnout. Je proto namístě dále zvyšovat informovanost české veřejnosti o problému domácího násilí. Poučenost o tom, jak se tváří v tvář domácímu násilí zachovat, je jedním z důležitých faktorů, které zvyšují ochotu poskytnout obětem násilí účinnou pomoc. Důležitým bodem také je poučenost kam se obrátit, o tom, že může jít o anonymní oznámení jakékoliv osoby.

Můj názor je, že právě v prevenci domácího násilí se za poslední desetiletí udělalo hodně. Přínosné je podle mne i to, že byla kampaň zaměřena také na děti, což mohu potvrdit i ze své zkušenosti, neboť můj syn studuje v tercii na gymnáziu a vyprávěl o různých besedách, či pohovorech s učiteli právě na téma domácího násilí. Nepamatuji si, že by se mnou mluvili v základní škole učitelé otevřeně o takových problémech a jistě byly oběti domácího násilí i v tehdejších rodinách. Je důležité, že nynější mladá generace bude mít na paměti, že je nutno se proti domácímu násilí bránit, že to není nic, co by se mělo tajit, že se mají kam obrátit o pomoc. Bohužel před celou naší společností ještě stojí mnoho nedořešených problémů v této oblasti, ať už jde o shora zmíněné vyřešení bydlení pro oběti domácího násilí, či probuzení sociálního okolí případné oběti, neboť mnoha tragédiím mohlo být zabráněno, pokud by sociální okolí dokázalo včas rozpoznat znaky domácího násilí.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

- *Bulletin prevence kriminality MV ČR. Za zavřenými dveřmi – domácí násilí.* Praha: MV, 2001.
- DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané zneužívané a zanedbávané dítě.* Praha: Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva.* 1. vyd. Mimoň: Justiční akademie ČR, 2004.
- JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J. a kolektiv. *Děti a mládež v obtížných životních situacích.* 1. vyd. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence.* 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
- MUFSONOVÁ, S., KRANZOVÁ, R. *O týrání a zneužívání.* 1. vyd. Praha: NLN, 1996. ISBN 80-7106-194-8.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kolektiv. *Kriminologie.* 2. vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-026-2.
- SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. Úvod do sociální patologie: sociálně patologické skupiny.* I. díl. 1. vyd. Liberec: TUL, 2001. ISBN 80-7083-494-3.
- SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie, II. díl.* 1. vyd. Liberec: TUL, 2001. ISBN 80-7083-494-3.
- *Statistická ročenka kriminality rok 2005, 2004, 2003.* Praha: MS ČR, 2005, 2004, 2003.
- *Trestní předpisy. Úplné znění.* Ostrava – Hrabůvka: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese.* 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-678-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese.* 3. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-802-3.

